

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ - SAYI 38 - YIL 5 - NİSAN 2019 - 10 TL

*...ben edebiyatçıyım.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

J. R. R. TOLKIEN

Konu:

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"...ben edebiyattan ibaretim,"
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı 38 - 10 TL
kafkaokur.com · konudukkan.com · instagram: kafkaokur · twitter/kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi: Gökhan Demir · **Yayın Yönetmeni:** Gökhan Demir · **Editör:** Merve Özdoğal
Sanat Yönetmeni: Rabia Genç · **Kapak:** Tülay Palaz · **Arka Kapak:** Zülal Öztürk
Düzeltili: Fatih Cerrahoğlu · **Yayın Danışmanı:** Baran Güzel

Adres: Firuzağa Mah. Yeni Çarşı Cad. No:39/1 Beyoğlu, İstanbul
İletişim: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

ISSN: 2148-6824 **Yayın Türü:** Yerel, Süreli Yayın
Baskı: İleri Basım Matbaacılık Ambalaj Reklam Tanıtım
Yayınçılık ve Teknik Hizmetler Ticaret A.Ş.
Büyükkçekmece, İstanbul
Tel: [212] 454 35 10 Matbaa Sertifika No: 33316
Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.: (216) 585 90 00

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj

Tülay Palaz · Yeliz Akın · Cansu Akın · Rabia Aydoğan · İpek Kömürcü · Kaan Bağcı
Eren Caner Polat · Rabia Genç · Ezgi Karaata · Duygu Topçu · Elara Esmer
Ayşenur Maden · Tayfun Yağcı · Zülal Öztürk · Muzaffer Filiz · Erişcan Türk

Yazarlar

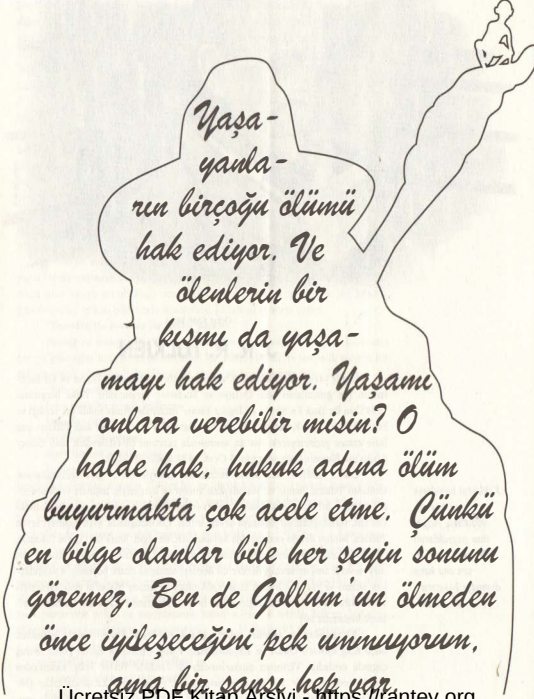
Oğuz Kaan Boğa, J. R. R. Tolkien · **Oğuz Kaan Boğa**, Tek Yüzüğün Neyi Temsil Ettiği Üzerine
Zülfü Livaneli, İlk Büyük Serüven · **Sidal Yurt**, Visal · **Seran Demiral**, Gerçekliğin Sınırlarında
Bahri Butimar, Göç Vakti · **Gonca Özmen**, Boşluk: " " · **Ömer Jack Yılmaz**, Çaresiz
Cansu Cindoruk Ayhan, Garip · **Nazlı Başaran**, Daima Genç · **İrem Kılıç**, Uslan Artık
Aslıhan Keleş Kurtuluş, Süleyman · **Doğukan Adıgüzel**, Sinema Hakkında 10 Belgesel
Zeynep Şen, Suçlu Yazarlar · **Deniz Barut**, Kendi Gökyüzüm · **Enes Topuz**, Battaniye Mevsimi
Mustafa Çoban, Kamuran · **Aysu Altaş**, Bankın Baharı · **Dürdane Aksoy**, Çürük Ceviz

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale,

fotoğraf, illüstrasyon, elektronik ortamda yayımlanmak üzere yazılmıştır. İzinsiz kullanılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rantey.org>

Yaşa-
yanda-
nın birçoğu ölümü
hak ediyor. Ve
ölenlerin bir
kısım da yaşı-
mayı hak ediyor. Yaşamı
onlara verebilir misin? O
halde hak, hukuk adına ölüm
buyurmakta çok acele etme. Çünkü
en bilge olanlar bile her şeyin sonunu
göremez. Ben de Gollum'un ölmeden
önce işleyeceğini pek ummuyordum,
ama bir şans hep var.

Oğuz Kaan Boğa

J. R. R. TOLKIEN

İngiliz yazar, şair, filolog ve Oxford profesörü, Arda, Orta Dünya ve Elf lisanlarının (en gelişmişleri olan Quenya ve Sindarin) yaratıcısıdır. *Times* dergisinin "1945'ten Bu Yana En Büyük 50 İngiliz Yazarı" listesinde altıncı sırada yer verdiği ve *Forbes*'un "En Çok Kazanmış Ölü Ünlüler" listesinde 5. sırada yer alan Tolkien, çok fazla zaman geçirmeyecek olsa da, sonrasında yazımını da etkileyecek olan Güney Afrika'nın Bloemfontein şehrinde, 3 Ocak 1892 tarihinde doğdu

Banka müdürü olan babası Arthur'un terfisiyle bu bölgeye taşınmalarının ardından Tolkien, henüz üç yaşındayken annesi ve kardeşiyle İngiltere'ye dönmesinin üzerine, babasının ölüm haberi onları izledi. Geri dönmek için sebepleri kalmayan aile, Birmingham'da yaşamaya devam ettiler. Çocukluğunda, keşif yapmayı seven Tolkien, bunları ileride yazınlarında kullanacaktı. Örneğin, Shire'daki Çıkmaz Çıkma, teyzesinin çiftliğinin adıydı. Çocuk yaşlarında Tolkien, manzara ve ağaç resimleri çizmeyi sevdi ama en sevdiği dersler dil dersleri olmuştur ömrü boyunca. 4 yaşındayken okuma ve yazmayı hemen hemen sökmüştü ve annesi Mabel'in evde eğitimiyle birçok kitabı okumaya girmişti. Bu yaşlarda annesi ona temel Latince öğretmeye başlamıştı bile.

12 yaşındayken annesini şeker hastalığı yüzünden kaybetmesinin ardından, önce King Edward Okulu ve ardından Aziz Philip Okulunda eğitim görür. Buluş çağında rastladığı Victorian mimarisinden ve özellikle Perrot Folly Kulesi'nden oldukça etkilenmiştir. Bu mimariler sonrasında, yazınlarında karşımıza çıkar (bk. *Özellikle Efenin Okulu*). Okulu, özellikle Perrot Folly Kulesi'ne, Tolkien'dür'a benzerdir.

*Köklerini kayaların
arasına sal;
böylelikle rüzgâr
tüm yapıklarını
koparıp alsın bile
sen ona karşı
durmayı başarısın.*

J. R. R. Tolkien

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

Tolkien, ergenlik yıllarında kuzenleriyle birtakım diller icat eder. Tolkien'in dile olan bu bitmek bilmez merakı onu hiç bırakmayacaktır. Sonralarında Galce ve Finceye olan öykümesiyle, 'legendarium'undaki mistik motifler yükselmeye başlar. Belki de Tolkien'i bu kadar başarılı bir fantezi yazarı kılan da budur. Neticede, diğer fantezi yazarlarının aksine, bir evren yaratıp o evren için bir dil inşa etmek yerine, bu süreci tersinden başlatarak, Elvin dilini ve sonrasında Elf lisanı adını alacak olan dilleri icat etmesinin ardından, bu dillerin kullanılmış olabileceğini düşündüğü 'başka bir gerçeklik durumu' veya 'prehistorik' dönemi anlatan Arda ve Orta Dünya tarihini yazmaya başlayacaktır.

1913'te Yunan filolojisinde uzmanlaşmasının ardından 1915'te İngiltere'de birinci sınıf onurla mezun olur. Birinci Dünya Savaşı'nda iki arkadaşını da kaybeden Tolkien, sonrasında hastalığına binaen askeri görevinden alınır. 1916'da 16 yaşından beri âşık olduğu Edith Bratt ile evlenir. 1920'de Leeds Üniversitesinde İngiliz Dili okumaya başlar. Burada İngiliz Tarihi, Eski ve Orta İngilizce Metinleri, Eski ve Orta İngiliz Filolojisi ve Germanik Filoloji gibi dersler verir. 1925 yılında Sir Gawain ve Yeşil Şövalye kitabının bir baskısı için E. V. Gordon ile bir çalışmaya başlarlar.

Akademik kariyerine devam ettiği sıralarda yakın arkadaşı C. S. Lewis ile The Inklings adında bir topluluk kurarlar. Bu topluluk, fantastik yazın ve şiir üzerindeki ortak tutkularına dayanan bir amaca hizmet ediyordu.

1932-37 arasında Tolkien, *Mr. Bliss* adında illüstrasyonlu bir çocuk kitabı yazsa da ilk yayımlanan eseri bu olmaz. Bu yıllarda Tolkien, kendi deyimiyle ruh sıkıcı sınav kâğıtlarını okuduğu sırada, öğrencilerden birinin bir sayfayı boş bıraktığını fark eder ve kim bilir neyin ilhamıyla o kâğıda şu cümleyi yazar:

"Toprakta bir kovukta bir Hobbit yaşardı."

Burada da olduğu gibi Tolkien, yapıtlarına, tıpkı okuyucusu gibi, hikâyenin nereye gideceğini kendisinin de bilmediği bir şekilde başlar ve fantastik yazının bir getirisi olarak okuyucuyla birlikte âdetâ rüyayı andıran bir yapı inşa eder.

"Yazı yazarken,

her zaman bir isimle başlarım.

Bana bir isim verin ve ondan

bir hikâye çıkarayım,

diğer türlü sü genelde olmaz."

Sonrasında Hobbitlerle ilgili başka kitaplar olduğu dedikodusu üzerine, Tolkien'e ilham kaynağı sorulur. Tolkien ise, en büyük kaynakları arasında *Beowulf* olduğunu söyleyen yazımlarında *Silmarillion* dışında herhangi bir eserin bilinçli olarak katkıda bulunmadığını belirtir. Öte yandan, Tolkien, *Hobbit*'in büyük kısmını Oxford'da Anglosaxon hocalığı yaptığı ilk yedi yılda yazar. 1932'de C. S. Lewis tarafından okunduğunda, *Hobbit* henüz, Ejderha Smaug'un ölümünden önce biten ve final bölümleri eksik bir kitaptı. Yazının bu versiyonu, Oxford mezunu ve Allen & Unwin yayınevinde çalışan Susan Dagnell tarafından okununca, kendisi Tolkien'i kitabı bitirdiği takdirde yayımlanacağı yönünde teşvik eder. 3 Ekim 1936'da Tolkien bitirdiği eseri yayınevine yollar ve yayımlanması kabul edilir. Bu sırada Tolkien harita ve illüstrasyonları hazırlamaya başlamıştır bile. Eser, 21 Eylül 1937'de yayımlanır.

"Müşveddeler..."

Oxford'daki arkadaşlara verilmiş ve

onların çocuklarına okunmuştur.

Hobbit, İngiliz çok güçlü bir kitap.

Alice Harikalar Diyarında'yı anımsatıyor."

Ne var ki, Hobbit, çok büyük bir başarı yakalasa da bir kısım insan tarafından bir Oxford profesörünün çocuk kitabı yazmış olması dolayısıyla eleştiriler de alıyordu. Hatta bazı eleştiriler bir hayli komikti de; çünkü insanlar Hobbitleri tam anlamıyla tahayyül edemiyorlardı. Tüylü olmaları ve bir kovukta yaşamalarından dolayı onları peri tavşanları gibi hayal eden bazı İngiliz eleştirmenler vardı. Tolkien, bu bağlamda, Hobbitleri mektuplarında uzun uzun tasvir etmiştir. Öte yandan, kitabında bir filolog olarak yapmış olmamayı dilediği bir hata yapar ve cüce (dwarf) kelimesinin çoğulu olarak (dwarves) kelimesini kullanır. Aslında eski dilde bu sözcüğün çoğulunun "dwarrows" olduğunu ve onu kullanmış olmayı dilediğini söylese de, yaptığı hatayla devam etmek durumunda kaldığını belirtir. Tolkien, her ne kadar kendi illüstrasyonlarını beğenmese de, vizyonunu yansıtmak için araya başka illüstratörler koymayı pek tercih etmez; nitekim yayınevi de çizimlerini yeterli bulacaktır.

Hobbit'in başarısı üzerine, yayınevi Tolkien'e *Hobbit*'in ikincisini yazması konusunda telkinlerde bulunur. Tolkien, Orta Dünya'nın tarihini ve bu tarihteki bazı hikâyeleri anlattığı *Silmarillion*'ı yazsa da; yayımcısının deyimiyle 'göz alan Kelt isimleri' sebebiyle göz ardı edilir. Bu kitap ölümünden sonra, 1977'de oğlu Christopher Tolkien'in düzenlemesiyle basılacaktır. Sonrasında tekrar Hobbit hikâyesine yönelmek durumunda kalır. Ne var ki, bu konu üzerine yeterince eğilmiş olsa da kendisi de şu sonuca varacaktır:

"... evvela orijinal *Hobbit*'in ikincisi olacağına hiç niyetlenmedim."

Nitekim uzun yıllar süren çalışmanın ardından, Tolkien, *Hobbit*'te karşımıza çıkan Gollum'un yüzüğüne geri döner ve üzerinde on yıldan fazla zaman harcadığı, kendisinin de "şaheser" olarak bahsettiği *Yüzüklerin Efendisi* üçlemesini yazar (1954-1955). Bu eser sanılanın aksine, oldukça yavaş popülarleşen en popüler kitap olacaktır ve barındırdığı mistisizm motifleriyle 60'lı yıllardan bu yana birçok müzik grubunun eserlerine (bk. Led Zeppelin IV albümü, 1971) ve isimlerine (Sting, Gorgoroth, Amon Amarth, vs.) ilham olacaktır. Hatta The Beatles üyeleri, *Yüzüklerin Efendisi*'nin film uyarlamasını, Stanley Kubrick ile çekmek istese de Kubrick kitabın uyarlamasının mümkün olamayacak kadar girift olduğunu söyleyerek reddeder teklifi. Zaten Tolkien de eserinin popüler bir müzikale dönüşeceği niyetiyle buna izin vermez ve okuduğu birçok senaryonun 'anlatmak istediğini yansıtmamasından' yakını. Neticede, bu konuyu bir süre sonra çok önemsemeyerek (daha doğrusu film uyarlaması fikrine karşı olmaması sebebiyle) *Hobbit* ve *Yüzüklerin Efendisi*'nin haklarını United Artists'e satar (1968). Film haklarının el değiştirmesinin ardından 1978'de sadece *Yüzük Kardeşliği*'ni ele alan bir animasyon ve 1977'de *Hobbit*'in televizyon için uyarlanmış bir müzikali yapılır. Fakat asıl başarı Peter Jackson'ın *Yüzüklerin Efendisi* üçlemesiyle (2001-2003) yakalanır ve tüm zamanların en iyi üçlemelerinden biri olarak anılan seri; en çok ödül kazanan (800 adaylıktan 475'i) ve en çok gişe yapan filmler arasında yerini alacaktır.

J. R. R. Tolkien, ölümünün hemen öncesinde Kraliçe Elizabeth tarafından Britanya İmparatorluk Nişanı'yla onurlandırılır (Mart, 1972). 1971'de eşi Edith'in ölümünün ardından mezarına Lúthien ismini kazdırır. İki yıl sonra kendisi de öldüğünde eşinin mezarına gömülür ve onun isminin altına da Beren adı kazınır. Beren ve Lúthien, *Silmarillion* romanındaki birbirine âşık iki karakterdir.

"Hiçbir isteksizliğin ve hiçbir dünyevi korkunun,

bizi ısrarla sürekli takip etmekten alıkoymaması gerektiğine

inandığına inanıyorum."

J. R. R. Tolkien, Edith'e bir mektuptan

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

Kalbine ateş
düşmesinden de
kaçın,
kalbinin buz
tutmasından da.

J. R. R. Tolkien

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

TEK YÜZÜĞÜN NEYİ TEMSİL ETTİĞİ ÜZERİNE

*"Hepsine hükmedecek Bir Yüzük, hepsini o bulacak
Hepsini bir araya getirip karanlıkta birbirine bağlayacak
Gölgeler içindeki Mordor Diyarı'nda"*

Yüzüklerin Efendisi'nde bahsi geçecek yüzüğün, gücü ve kullanankişide yarat-
tıcı bozulmayı hemen herkesin fark ettiğini sanıyorum; lakin bu ne tür bir yozlaşma
ve ne tür bir güçtür? Bu gücün kökenini araştırmamız gerekir. Öylesine bir güç ki,
nihayetinde bütün dünyanın kaderini belirler.

J. R. R. Tolkien'in Yunan Filolojisi uzmanlığı göz önüne alındığında ve Pla-
ton'un *Devlet* yapıtında anlatılan Gyges'in Yüzüğü efsanesiyle, Sauron'un Hüküm
Dağı'nda dövdüğü tek yüzüğün işlevinin paralellliği göz alıcıdır. Kitapta, Sokrates ve
Thyrasmakhos'un doğruluk (just) ve eğrilik (unjust) kavramları üzerine tartışma-
larının ardından sohbe katılan Glaukon, bu efsaneyi anlatır. Mevzubahis efsaneye
göre, Gyges, Lidya kralının hizmetindeki bir çobanken deprem ve selin olduğu hara-
bede gezindiği sırada, bir ölünün parmağında altın bir yüzük görmüş ve bu yüzüğün
almış -ki yüzüğün iki eserde de altın olması insanın tamahkârlığına yapılan bir vur-
gudur- her ay sonunda kralın huzurunda yapılan toplantıya Gyges, bu parmağındaki
yüzükle katılmış ve toplantı sırasında parmağındaki yüzüğü çevirmesiyle görünmez
olduğunu fark etmiş. Bunun üzerine, saraya girip kralın karısı baştan çıkararak bir-
likte olup, kralı öldürüp onun yerine geçmiş. Nihayetinde Glaukon, bu noktada şu
saptamayı yapar: *"İşte bu örnek, insanın kendi isteğiyle değil, zorlanarak doğru olduğunu
gösteriyor."* Bunun üzerine, başlangıçta Sokrates doğruluğu nasıl savunacağını "bile-
mez" olduğunu vurgular ve devamında doğruluğun sonunda kazanacağı inancıyla
sıfırdan bir toplum oluşturma girişimine kalkışırlar. Bu noktada, Tolkien'in evrenin-
deki yüzüğün, eğrilik temsil ettiği yorumu pekâlâ yapılabilir.

Bu bağlamda, Gyges'in Yüzüğü hikâyesi bize şunu gösterir: Ahlak, sosyal bağ-
lamda oluşmuş birolgudur ve insangizli kalacağını bildiği anda moral değerlerini yiti-
recekler. İnsan, yalnızca belirli bir ceza yahut izlenilmekten (kapaksız göz, Sauron'un
gözü) korkuyorsa doğru olmayı seçecektir. Ne var ki, Sokrates bu tartışmanın deva-
mında doğru ve eğrinin mutlak ve kesin olduğunu ve bilindiğini öne sürerek (çünkü
öncesinde Glaukon eğrilik son kertesinin doğru olmadan doğru gözükme olduğunu öne sürmüştür), Gyges'in yüzüğünü arzuları, hırsları yönünde kullanmak iste-
yen kişinin, bu düşük ve alçak arzuların kölesi olacağı ve sonunda mahvolacağını söy-
ler. Sokrates'in bahsettiği bu düşük ve alçak arzuların esiri olma durumunu Gollum
karakterinde çok net bir şekilde görürüz. Yüzüğün, Gollum'da kişilik bölünmesi ve
açık seçik bir şekilde deformasyon yarattığı görülür. Yüzüğü kişileştirerek ona "kıy-
metlimis" diye seslenir. Öte yandan, Sokrates, doğru ve ahlaki yaşayanın kontrollü,
anlamli ve mutlu bir hayatı olacağını öne sürer. Örneğin, Tom Bombadil, yüzüğe
aldanmayarak doğru olanı yapar

Başka bir bağlamda, yüzüğün taşıyan kişiyi bir kelepçe gibi tutsak ettiği ve bu
yüzden yüzük sembolünün kullanıldığı ve hatta Tolkien'in dünyatarihini lineer değil
de sirküler olarak ele almasını de temsil edermekte bir beis görmüyorum. Ek ola-
rak yüzüğün, "İhtiyaç" ve "Güç" kavramları ile ilişkili olduğunu da belirtmek istiyorum. Sonradan
bozulmuş ve bir eklenti olduğunu görmekte de fayda var. Yüzüğün varlığı ile insa-

*"Yine de,
ağızdan çıkmış yemin
titreyen yüreğe
güç verebilir,"
dedi Gimli.
"Ya da çökertebilir
o yüreği,"
dedi Elrond.*

J. R. R. Tolkien

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

nın varlığı arasında bir korelasyon olduğu düşünülemez. Bunu "Tolkien'in Katolik Görüşü Bağlamındaki Orta Dünya" bölümünde açıklayacağım.

Öte yandan, yüzüğe sadece 'güc' bilgisi atfedemeyiz, bu belirsiz bir tanımlama olacaktır. Nitekim, 'iktidar' bağlamında da karşımıza sıklıkla çıkar. Her iktidarda olduğu gibi, bu iktidarın da dalkavukları olacaktır ve nitekim Gollum veya Saruman'ın bu iktidara olan öykünmeleri, yüzüğü elde etmekten öte, yüzüğün azametine boyun eğmek ve onun iradesiyle yaşamayı seçmelerinden geçer. Tolkien'in eserinde yüzüğün iradesine boyun eğen insanlar, tıpkı Sokrates'in dediğine benzer bir şekilde, alçak duyguların esiri olmak durumunda kalırlar ve bu 'sahip olma' duygusu birçok Orta Dünya mitolojisinde karşımıza çıkar. Mesela *Hobbit*'te bir ejderha olan Smaug'un altınların içinde yatması, bir bağlamda Thorin'in altına olan tamahkârlığını gösterir. Tıpkı bir ejderhanın altınla işi olamayacağı gibi, bir insanın da (veya cücenin) olmaması gerekir. Başka bir örnek ise, ölümlü oluşlarını kabul edemeyen insanların, ölümsüzlük uğruna Melkor'a (Morgoth) tapınmaya başlamalarıdır.

"Masallar hemen hemen bir şey hakkındadır, değil mi?

Ölüm. Ölümün kaçınılmazlığı."

Sonuçta, Platon'un ütopyasının çıkış noktası olan bu tartışmanın, Tolkien'in Orta Dünya'sında da benzer bir karşılığı olduğu ve nihayetinde Tolkien'in bu tartışmayı tekrardan masaya yatırdığını görmek gerekir. Doğru olmak, sonunda güzel şeyleri beraberinde getirir mi? İyi bir dünya yaratmanın yolu, doğru olmadan doğru görünmek değil, doğruyu seçmek ve doğruyla yaşamaktan geçer. Nitekim, yüzüğün mukavemetine direnen tek şey bu olmuştur ve yüzüğün yok edilişi ile Güneş'in Üçüncü Çağı sona erer.

"Bir şart var: eğer hikâyede hiciv bulunuyorsa, tek bir şey ile dalga geçilmemeli, o da büyü'nün kendisi. Büyü hikâyede ciddiye alınması için var olmalıdır, gülünmek ya da savuşturulmak için değil. Sir Gawain and the Green Knight, bu ciddiyete dair takdire şayan bir örnektir."

TOLKIEN'İN KATOLİK GÖRÜŞÜ BAĞLAMINDA ORTA DÜNYA

"Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı.

Başlangıçta O, Tanrı'yla birlikteydi.

Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı."

Kendisini dindar olarak tanımlayan Tolkien'in, *legendarium* diye adlandırdığı külliyatında, Hristiyan referanslarına ve sembolizmine zaman zaman rastlasak da, bu Tolkien için fazlasıyla önemli bir yer teşkil etmemiştir. Nitekim, aslolan, kendi deyişiyle birkaç destandan ibaret olan İngiliz edebiyatına gerçek anlamda mitoloji ve efsaneyi yerleştirmekti

Yine de Orta Dünya'nın yaratılışı, zamanın sayımının başlangıcından önceki olaylar ve Orta Dünya tarihine baktığımızda, fazlasıyla Hristiyan (biblical) bakış açısı, iyi ve kötü (buna aydınlık ve karanlık diyenler de olacaktır) kavramlarının çarpışmasında, fazlasıyla Tolkien'in katolik oluşunun etkisini görebiliriz. Örneğin, *Eru Ilúvatar*'ın *Ainur*'u (Kutsal Olanlar) yaratışının ezgiyle oluşu dikkat çekicidir. Tolkien'in eserlerinde; müziğin, sözün ve sözcüklerin önemi, tıpkı İncil'dekini anımsatmaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

Ve o önce Ainur'u yaptı, Kutsal Olanları, bunlar zihninin evlâtları idiler,

ve sair hiçbir şey yaratılmadan evvel onunla birlikteydiler. Ve konuştu onlarla, ezgiler sundu; ve onlar önünde şarkılar söylediler, ve o memnun oldu."

Ainur'un müziğiyle yaratılmış olan dünyaya, sonradan egemen olmak isteyen Melkor da tıpkı İncil'deki düşmüş meleği (Lucifer) andırır. Sonrasında Elflerin gelişyle, Melkor'un Mandos Kalesi'ne hapsedilmesi; hatta Melkor'un kendi başına kötülük yaratmadığı ve Eru'nun yarattıklarını değiştirmesi de ciddi referanslardır. Zira, Hristiyanlıktaki iyi ve kötü ayrımı da bu yöndedir. Kötü, karışımıza saf kötü olarak çıkmaz. Daha çok, sapkınlaştırılmış veya iyiden bozulmuş (fallen good) olarak görülür. Nitekim, başlangıçta ne Melkor kötüydü, ne de onun 'yarattıkları'. Örneğin, Melkor, Ork ırkını Elflere işkence ederek yaratmıştır. Arda'nın bozuluşu da aslında bu şekilde gerçekleşir. Sonradan 'kötü' titrini Melkor'dan alacak olan Sauron'un da şekil değiştirebilen bir Maiar olacağı ve İncil'de geçen "yedi başlı, on boynuzlu, kızıl renkli ejderha" iblis tarifine uygunluğu dikkat çekicidir.

"Başlangıçta hiçbir şey kötü değildi, Sauron bile."

Tolkien'in eserlerinde karşımıza çıkan kötülük, doyumszu bir şekilde elde etme, yönetme ve domine etme arzularından ileri gelir. Bu kötülüğün de, tanrısal bir bağı olmayan, tıpkı yüzük gibi bir eklenti olarak var olabildiği kanaatindeyim.

Öte yandan, Hristiyanlıkta, Tanrı'nın yardımı olmadan insanların kaybolacağı düşüncesinin yansımaları da, Orta Dünya'da sıklıkla kendini gösterir. Bütün *Yüzüklerin Efendisi* serisi boyunca, Frodo'ya yol göstermek ve yardım etmek için çeşitli karakterler adeta birleşir. Kimileriyle zaman zaman yolları ayrılır (Yüzük Kardeşliği), lakin nihayetinde, Frodo bu zorlu yolculuk boyunca sürekli bir rehber ihtiyacı duyar ve ihtiyacı karşılanır. Özellikle, Samwise Gamgee, onu bir an olsun yalnız bırakmaz. Bir başka örnek olarak da, Galadriel'in Frodo'ya *Yüzük Kardeşliği* bölümünde, Eärendil'in Yıldız'nın ışığıyla dolu Yıldızcamı'nı vermesi, Frodo'nun ve Sam'in Cirith Ungol'da yönlerini bulmasına yardım eder.

"...özgür irade, kaderin modus operandi'sidir."

Yüzüklerin Efendisi'nde, Frodo'nun tam anlamıyla Judas Iskarıya'ya benzemesi de ilginç bir detay olduğu söylenemez. Özellikle, yüzüğün yok edilmesi

gereken bölümde iradesizlik gösterişi bu fikri hemen çürütür. Aslında vurgulanmak istenen tam olarak da budur. Hristiyanlıktaki "Tanrı gizemli yollardan çalışır" ve biraz önce bahsedilen insanlığın Tanrı'nın rehberi olmadan kaybolacağı vecizesine uygun bir şekilde, yüzüğün yok edilişi için binbir türlü karakterin iradesi birleşmek durumundadır. *Yüzük Kardeşliği*'nde Gandalf bu konuda şöyle konuşur:

"Gönlüm bana, bu iş bitmeden onun da (Gollum) ister iyi yönde olsun, ister kötü, mutlaka bir rol oynayacağını söylüyor..."

Ne var ki, yüzüğü Frodo'dan başkası da taşıyamazdı. Çünkü o, Gandalf'ın da bildiği bir şekilde 'seçilmişti' ve bunu hiç kimse merhamet göstermezken Gollum'a gösterdiği merhametle doğrular. Öte yandan, Hristiyanlıkta Tanrı'nın (İsa) insanlık için kendini feda etmesi gibi bir motif vardır. Nedense, Frodo'nun yolculuğu da İsa'ninkine benzer; hatta yüzüğü taşıyışı ve yüzüğün ağırlığı onda İsa'nın çarmıhını taşımasına müşayen bir etki yaratır.

"Yaşayanların birçoğu ölümü hak ediyor. Ve ölenlerin bir kısmı da yaşamayı hak ediyor. Yaşamı onlara verebilir misin?... Çünkü en bilge olanlar bile her şeyin sonunu göremez."

Bu bağlamda, Tolkien'in külliyatı boyunca, bazı karakterlerin yeniden hayata getirildiği ve bazı karakterlerin 'beklenmedik' ölümlerine şahit oluruz. Hristiyanlıkta yemin etmenin önemi de Tolkien'in eserlerinde sıklıkla vurgulanır. Yemin bozulduğunda gelecek bir lanet kaçınılmazdır. Örneğin, Yüzük Kardeşliği adı altında kutlu bir yola çıkan kardeşliğin içinde fesat çıkaran Boromir, özünde iyi olup olmamasına bakılmaksızın, kardeşlik bozulmadan ölecektir. Saruman da benzer bir şekilde, olması gerektiği Maiar olmamasının diyetini acı bir ölümle tadacaktır. Tam tersi olarak da, Hristiyanlık motifine uygun bir şekilde, kendinden başkalarını gözeten kişilerden beklenmedik ölümleri üzerine de, hayata geri getirildikleri görülür. Örneğin, Balrog ile dövüşünün ardından Beyaz Gandalf olarak hayata döndürülen Gri Gandalf veya bir ölümlü olan Beren'in Morgoth'un Demir Tacı'ndan Silmaril'i çalmasının ardından ölümü üzerine, ölümsüz bir Elf olan sevdiği kadın Lúthien'in de acısına dayanamayarak öldüğü ve sonrasında yeniden hayatla ödüllendirildikleri görülür.

"Ruh ölümlü, beden ölümlü. Ölümler aşıyor ve çıkarıyor."

"Tüm muhteşem hikâyeler iki şekilde başlar:

Ya bir insan bir yolculuğa çıkar, ya da şehre bir yabancı gelir." (Tolstoy)

Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi*'nin alegori olarak ele alınıp alınmaması sorusuna katıyetle karşı çıkar; ne var ki onun alegori deyimi, daha doğrusu dönemin getirdiği bir sonuç olarak, daha kapana kısılmış bir anlam ihtiva ediyordu. Bu sebeplerle ki, birçok yerde ve zamanda alegori tabirinden hoşlanmamış olsa gerek. Yine de, biraz önce tespit ettiğimiz gibi, Tolkien'in eserlerinde Platon'unkine benzer bir 'double sens' (çift anlamlı) anlatım biçimi olduğunu görüyoruz. Üstelik Tolkien, aynı röportaj içinde *Yüzüklerin Efendisi*'ni şöyle tanımlar:

"...Ama bu sanırım daha çok insan ırkının bir alegorisi gibi gözüküyor. Burada, imkânsız tuhaflıklara karşı (ormanlar, volkanlar, vahşi canavarlar), nispeten küçük insanların dinmek bilmeyen cesaretiyle hayatta kalmaya olmanızdan hep etkilenmişimdir. Mücadeleye devam ediyorlar, hem de hemen hemen körlemesine bir şekilde."

Bu noktada, Tolkien'in alegori kelimesinin kendisiyle ve yarattığı ihtivaıyla ilgili bir problemi olduğu aşikâr (ve kendisi alegori tabiri yerine eserde bir 'ahlak' olduğunu vurgular); lakin üzerine bastığı konu da fazlasıyla önemlidir; çünkü her ne kadar Tolkien'in iki dünya savaşıyla da doğrudan veya dolaylı olarak münakaşası olsa bile, eserlerinde insanlık tarihini sürekli tekrar eden bir döngü olarak ele alır ve yaptığı bir alegori varsa bile bundan ibarettir. Nitekim, *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki uruk-hai ırkını SS subaylarına, Saruman'ın Beyaz Eli'ni de Svastika'ya benzetmemiz, Orta Dünya tarihi bağlamında bir şey ifade etmemektedir. Hatta alegori kelimesinden çoğu insanın bunu çıkaracağı çok açık olduğu için, Tolkien bu kelimeden uzak durmuştur; ne var ki kullanmak istediği anlamı da, yine yalnızca bu sözcük vermektedir. Sonuçta, Birinci Dünya Savaşı'nda Lancashire Fusiliers'da Somme Savaşı'na (Fransa) katılıp, yarı-gizli topluluğu olan T.C.B.S'deki arkadaşlarını kaybetmiş ve İkinci Dünya Savaşı'nda (hava kuvvetlerine) henüz on sekiz yaşında katılan ve hakkında 'benim şef eleştirmenim ve yardımcım' diye bahsettiği oğlu Christopher'ı da kaybetme korkusu olan Tolkien'in, savaşla münakaşası fazlasıyla dramatiktir. Kendisi, savaşın yazınına olan etkisini inkâr etmeye çalışsa da, eserlerindeki savaş temasının ne denli hayatıyla ilintili olduğunu Janet B. Croft, *War and the Works of J. R. R. Tolkien* kitabında adım adım işlemiştir. Örnek vermek gerekirse, savaş koşullarının 'rahatsız' olmasından yakınan Tolkien, maceraya atılan Bilbo'nun 'mendilimi unutmuşum' repliğinde, savaşın ani ve hazırlıksız yakalamasını ve savaşın karşısında ne kadar küçük ve komik olabileceğimizi tekrar hatırlatır. Yakın arkadaşı C. S. Lewis'in de *Hobbit* kitabı hakkında 'hobbitler sadece hobbitçe olmayan durumlarda eğlencelilerdir' gibi bir yorum yaptığından bahseder.

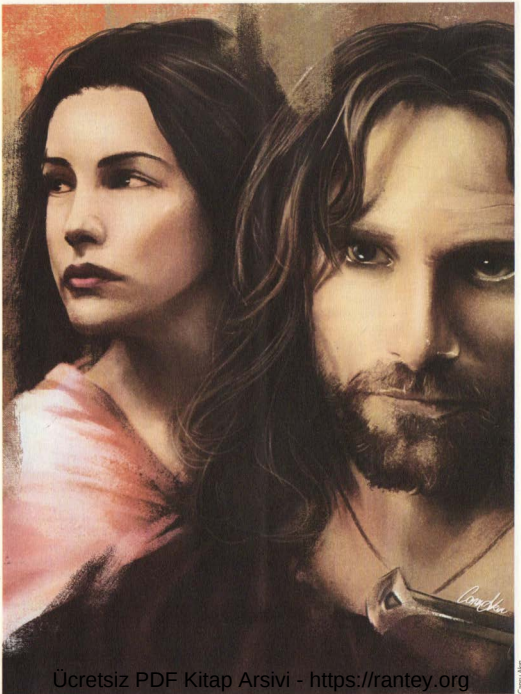
"Barışta, oğullar babalarını; savaşta ise, babalar oğullarını gömer." (Herodot)

Tolkien'in 1937 'de yayımlanan *Hobbit* adlı eserine, Joseph Campbell'in *The Hero's Journey* (Kahramanın Yolculuğu) kuramı üzerinden fazlasıyla okuma yapılmıştır. Bu sebeplerle ki, Campbell'in kuramındaki 12 aşamayı tek tek incelemek yerine; Campbell'in kuramındaki bazı aşamaların, Tolkien'in bahsettiği 'insanlık alegorisi' ile ne denli uyum içerisinde olduğunu ortaya koymakta yarar var. Kuramın ilk üç aşaması sırasıyla şu şekilde adlandırılır, Ordinary World (Sıradan Dünya), Call to Adventure (Maceraya Çağırılma) ve Refusal of the Call (Çağırının Reddedilmesi).

Şüphesiz ki Orta Dünya'nın kendisi gibi izole ve dünyanın kalanına kayıtsız kalan, hatta Tolkien'in deyimiyle:

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://fanthey.org>

Çok az kişi
sonuna gelmeden
yolun onları
nereye götüreceğini
görebilir..
J. R. R. Tolkien

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

"Hobbitler, sadece köylü (yontulmamış) İngilizler, boyut olarak küçükler çünkü bu (genel olarak) hayal güçlerinin küçüklüğünü yansıtır -örtük güçlerinin ya da cesaretlerinin eksikliği değil."

Orta Dünya, Shire ve Hobbitler âdeta katmanlaşmış ve aynı anlama gelen bir yapı hâline gelmiş, matruşkayı andırır. Orta Dünya da, bu 'insanlık alegoris'i' içinde yer alır çünkü etrafı okyanuslarla kaplı ve Ainur'un ezgisiyle dünyaya fırlatılmış ırkları barındırır ve tarih sürekli bir tekrarlar silsilesiyle ilerler. Tıpkı George Orwell'in 1984'ündeki ironik "savaş barıştır" cümlesindeki benzer bir şekilde, âdeta tahterevallinin kendini dengelemeye çalışması gibi, Orta Dünya tarihi de tıpkı dünya tarihi gibi kendini tekrar eder. Bu sadece siyasal bağlamda değil, birçok tekrarı gösterir bize. Örneğin Beren ve Lúthien'in aşkı, fazlasıyla Aragorn ve Arwen'inkini andırır. Karanlıkta Bilmeceler bölümünde Gollum'un yüzüğü içerik bağlamında derin anlamlara sahip olmasa da, devamında Orta Dünya tarihinin genişlemesiyle bir güç, bir iktidar; hatta özünde insanoğlunun hükmetme, elde etme doyumsuzluğunun yozlaştırmasının timsali olarak ortaya çıkar. Tekrar Campell'in kuramına dönersek; Shire, insanlığın konfor alanını temsil eder. Bu izole ve keşfedilmemiş dünyanın büyüklüğü karşısında küçük kalan insanlığı da Hobbitler temsil etmek durumundadır. Yani Hobbitlerin algıladıkları dünya, onlar için olağan ve olması gereken dünya iken; Maceraya Çağırılma noktasında, bu bağlamda Bilbo Baggins, konfor alanından çıkmak istemez ve ilk etapta tıpkı diğer 'seçilmiş' masallarında olduğu gibi, maceraya yapılan çağrı reddedilir. Sonrasında, dış dünyanın varlığının keşfi ve bilinmezliğin ilgi çekiciliğiyle bu sorumluluğu alan baş karakter, maceraya atılır (bk. Platon'un Mağara Alegoris'i). Türü zorluklar, badireler, testler ve nihayetinde ölümden dönme (resurrection) yaşanmasıyla, karakter macerasını tamamlayıp eve dönüş yapar. Ve döndüğünde artık aynı insan değildir.

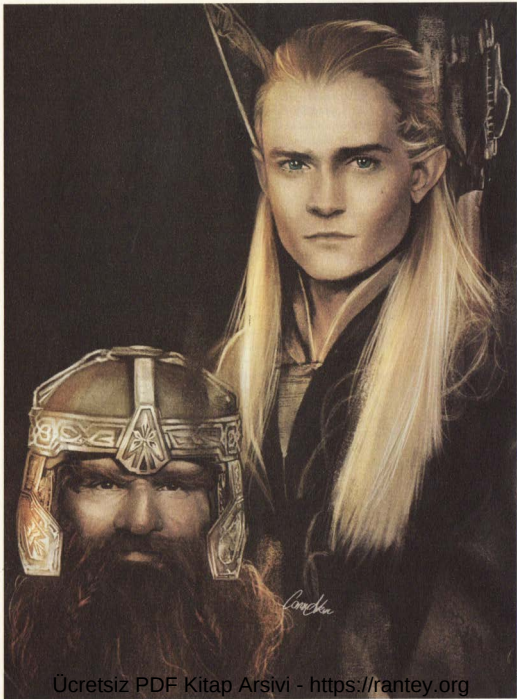
"Dışarıdaki dünya, sırf mahkûm göremiyor diye daha az gerçek değildir."

Bu noktada birinci olarak vurgulanan; bu küçük canlıların, ne kadar çok şeyi değiştirebilecek ve neleri göğüsleyecek iradeye sahip olduğudur -ki Tolkien'in külliyyatında umut (estel) kavramına sıklıkla yapılan vurgu da bu bağlamda anlamlıdır. İnsan öncelikle seçimini yapmak durumundadır. Bilbo Baggins, Shire'dan uzaklaşması gerektiğine zaten karar vermiştir ve sadece bir mentora (Gandalf) ihtiyaç duymaktadır ve gerekli dürtü verildikten sonra (seçiminin ne olduğunu anladığında), Shire'ı koşarak terk edecektir. Öteki taraftan, özellikle *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki karanlık atmosfer ve hemen hemen bütün Orta Dünya'ya yayılan savaşın yarattığı umutsuzluğa karşı, sürekli ve sıklıkla yapılan umut vurgusuyla, kötülüğün içinde debelenen ve başa çıkılamayacak ölçekteki bir kötülüğe direnen insanlığın, sadece bu çabası bile her şeyi değiştirmek durumundadır ve değiştirmiştir de. Tıpkı Bilbo'nun macerasında olduğu gibi.

Sam: Bunların hepsi yanlış. İşin doğrusu burada olmamalısınız bile. Ama öyleyiz. Tıpkı büyük hikâyelerdeki gibi. Bay Frodo. Gerçekten önemli olanlardaki gibi. Karanlık ve tehlikeyle doluydular, öyle ki bazen sonunu bile bilmek istemediniz. Çünkü nasıl sonu mutlu olabilirdi ki? Öylesine kötü şeyler olduktan sonra dünya nasıl eski hâline dönebilirdi ki? Ama nihayetinde, bu gölge, geçici bir şey. Karanlık bile geçmek zorunda. Yeni bir gün doğacak. Ve Güneş doğduğunda, her zamankinden daha parlak olacak. Size dokunanlar, bu hikâyelerdi. Bir şey ifade edenler. Niçin olduğunuzu anlamak için çok küçük olsanız bile. Ama bence, Bay Frodo, ben gerçekten anlıyorum artık. O hikâyelerdeki insanların geri dönmek için bir sürü fırsatı oldu ama yapmadılar. Çünkü bir şeye tutunuyorlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

Sam: Bu dünyada hâlâ iyilik olduğuna Bay Frodo ve bu savaşıma değer.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İLK BÜYÜK SERÜVEN

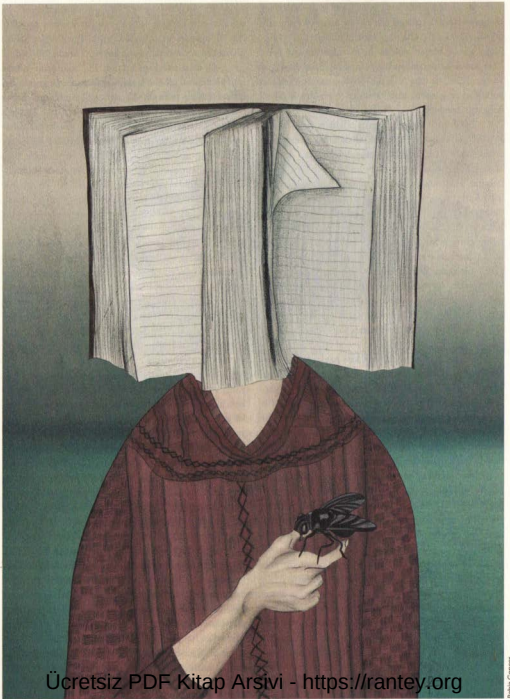
Okul dönemi sona ererken zayıf dersler ve kırıklar insanın göğsünün üstüne, yüreğini daraltan bir dağ gibi oturur. Onca sıkıntı ve üzüntüden sonra, yaz başlangıcında hiçbir şey yapmadan beklersiniz. Günler, birbiri ardına dizilmiş tespih taneleri gibi tekdüze ve sıkıcıdır, ne yapacağınızı bilemezsiniz. Havada, insanın kanını kaynatan bir bahar kokusu sezilir. Sokaklardaki akasya ağaçlarının baygın kokusu, delikanlı gecelerinize damgasını vurur

Doğa bütün coşkusuyla tomurcukları patlatan özsuyla fışkırtırken, size, odanızda oturup kitap okumak, pencerenizden içeri süzülen karasinekleri izlemek kalır. Hele benim gibi yedi dersten bütünlemeye kalmışsanız, yaşam içinden çıkılmaz bir sorun yumağına dönüşür. Karneyi alıp da o yedi kırığı görünce, hiç yapmadığım bir işi yaptım; hayatımda ilk kez maça gittim. Bir tepki miydi, kaçış mıydı, bilemiyorum. 19 Mayıs Stadyumu'nda Ankaragücü'nün Amerigo diye bir takımla maçı vardı. Maç başladı ve yabancı futbolcular Ankaragücü'yle kedinin fareyle oynaması gibi oynamaya koyuldular. Maçın skoru 7-0'dı. O uğursuz yedi sayısının tekrar karşına çıkmasında, rastlantıdan öte bir anlam olmalı diye düşündüm. Eve geldim, birkaç parça eşya ve bir iki kitap aldım yanıma. Harçlığımдан biriktirdiğim çok az parayı da cebime koyup dışarı çıktım. Otobüs garajına gittiğimde hava kararmak üzereydi. İstanbul'a giden Gazanfer Bilge otobüsünün en arka sırasında yer buldum.

Bir arkadaşşımdan, Kocaeli'deki Eskihisar ve Darıca diye iki kıyı kasabasının övgüsünü dinlemiştim. Oralarda denizin tuzuyla yıkanan doğanın içindeki yaşam beni çok çekiyordu. Özellikle *İhtiyar Adam* ve *Deniz*'den sonra, balıktan, denizden ve maceradan başka bir şey düşünemez olmuştum. Belki de Hemingway'in "*Gençliğin hatası, bilginin deneyimin yerine geçeceğine inanmaktır, yaşlıların hatası ise deneyimin bilginin yerine geçeceğine inanmaktır.*" lafına takmıştım da, ne gençliğin ne yaşlılığın hatasına düşmek istiyor; bilmek, görmek, denemek, tatmak, duymak, koklamak aşkıyla tutuşuyordum.

Aklını kitaplarla bozup yollara düşen Mancha'lı ihtiyar Don Kişot'tum sanki. Karşısına çıkan yel değirmenlerini düşman sanıp savaşan Don Kişot gibi bir roman kahramanı olup kafamdaki kitapların içinde gezmek istiyordum belki de. Bundan sonra çıkacağım zorunlu yolculuğun sonunda da, 1978 yılında, ilk kitabımı yazacaktım. Sabaha karşı Ankara-İstanbul karayolu üzerinde bir benzincide indim otobüsten. Karanlıktı, benzin istasyonu ve iki yolüstü kahvesi dışında hiçbir şey görünmüyordu. O kahvelerden birine girdim. Şoförler ve kahvede bulunan sabahçıları arasında çay içtim. Bir yandan da ben yaşlardaki sarışın garsona Eskihisar'ı soruyordum. Garson çocuk, kahvenin arka tarafını işaret etti; oradan aşağı, denize inen bir orman yolu varmış, beş kilometrelik bir yolmuş bu. "Birazdan orman bekçileri gelir," dedi. "Ben seni onlarla gönderirim."

Şafak sökerken iki orman bekçisi geldi, çaylarını içtikten sonra Eskihisar'a doğru yola koyulduk. İlk anda, tanımadığım bu adamlarla, bir ormanın içinde yürüyor olmak beni ürkütse de, üç beş adım sonra, çam ağaçlarının mis gibi kokusu ve bekçilerin aralarındaki sakin sohbetleri beni yatıştırdı. Arada sırada bana da bir şeyler soruyorlar, ben de onları, kamp yapmaya çıkmış bir öğrenci olduğumu söyleyerek yanıltırdım. Bu kitapla da karışmış küçük bir çocuk olduğumu söyleyecek hâlim yoktu ya!

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Zorlu bir yürüyüşten sonra Anibal'ın mezarının olduğu yerlere, Eskihisar adlı küçük balıkçı kasabasına ulaştık. Hakkında onca şey okuduğum Anibal'e böylesine yakın olmak müthiş heyecanlandırmıştı beni. Yine kahramanlarımdan biri yanımdaydı ve bana güç veriyordu, ne de olsa MÖ. 200'lerde yaşamış Kartacalı politikacı ve general, tüm zamanların en büyük askeri dehalarından biriydi.

Eskihisar, Karayip Denizi'ndeki o ünlü balıkçı köyünü andırıyordu. Mutluluktan ağlamak üzereydim, Hemingway'in romanının içine girmiştım, ömrüm boyunca yaşayacağım yeri bulmuş gibiydim. Hatta bekçiler karımıza çıkan beyaz ahşap evin Kaplumbağa Terbiyecisi'nin ressamı Osman Hamdi Bey'e ait olduğunu söylediklerinde, iyice keyiflendim; Osmanlı'nın en ünlü ressamı bile yaşamak için burayı seçtiğine göre, hayatım için en doğru kararı verdiğime artık tamamen emindim.

Girişteki büyük çınarın altında çok hoş bir kahve vardı. Orman bekçileriyle birlikte ilk mekânımız orası oldu. Yol boyunca sohbet ede ede geldiğimiz orman bekçileri beni kahvenin sahibi Hasan'a tanıttılar; "Ankara'dan gelen bir öğrenci. Tatile çıkmış, kalamak yer arıyor."

O andan itibaren, birçok kez hayatımı kurtaracak olan Anadolu insanının yardım geleneği işlemeye başladı. Tanrı misafiri olduğum için herkes bana yardım etmeye çalışıyordu. Ne de olsa gariptim. Hasan bir yerlere haber gönderdi, sonra tepede ihtiyar bir kadının evinde kalabileceğimi söyledi. Evi de uzaktan gösterdiler. Kasabanın diğer evlerinden apayrı bir yerde, tepede tek başına duran köhne, ahşap bir yapıydı.

Hemen kendimi kumsala attım, ıssız bir yere çekilip akşama kadar Hemingway okuyup denizin, özgürlüğün tadını çıkardım. Akşam Hasan'ın kahvesinde çıtır çıtır kızartılan taze balıkları yerken, omuzlarım ve sırtım müthiş yanıyordu ama keyfim yerindeydi.

Gecenin bir vaktinde kalacağım eve doğru yola çıktım. Tepeyi tırmanmaya başladım. Evler bitti.

Ay ışığında iyice ürktücü görünen kara, ahşap eve doğru yürürken birden mezarlığın içine düştüm. Bir macera filminden korku filmine geçmiş gibi hissediyordum. Garip bir ürpertiyle ahşap eve vardım. Kapı açtı, itip içeri girdim. Evde çit yoktu. Ayaklarımın altında gıcırdayan tahta döşemede yürüyerek kimse olmayan bir odaya, koca odanın ortasına girtilti geldi, oraya doğru yürüdüm.

Bir odadan içeri girince, pencereden vuran ay ışığında çok garip görünen yaşlı bir kadınla karşılaştım. Sonradan yatalak olduğunu öğrendiğim kadın hiçbir şey söylemeden bana bakıyor, arada inliyordu.

Oradan üst kata çıktım, ilk bulduğum yatağa attım kendimi; sabaha kadar karabasanlarla, garip düşlerle bölünen tedirgin bir uykuya gömüldüm. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte evden çıkıp gittim; Hasan'a o evde kalamayacağımı söyledim. Bir yandan da çalışmak, balıkçılık öğrenmek istiyordum. Hasan bir balıkçıyla konuştu, bana iş buldu. Çavuş diye anılan usta balıkçının teknesinde ağırları toplayacak, tekneyi temizleyecek, balıkta ona yardım edecektim. Büyük bir sevinçle işe başladım, sonra Çavuş'tan teknede yatmak için izin aldım. Şimdi bile çok dost ve yardımsever bir abi olarak andığım bu usta balıkçı bana çok yardım etti. Yıllar sonra İsveç'te yaşamak zorunda olduğum zamanlarda da bir başka yardımsever usta teknesinde yaşamama izin vermişti. Bu kez tekne, ünlü Akdeniz heykelinin yaratıcısı İlhan Koman'a ait olacaktı.

Sabahın köründe denize açılıyor, parakete ve ağırları çekiyorduk. Çavuş bana balık yataklarını, ağ çekmeyi, ağ sermeyi, tanımadığım deniz yaratıklarını öğretiyor, kimi zaman da deniz dibinde zıpkınla balık vurmaya gösteriyordu.

Denizden çektiğimiz ağırları temizleyip işe yarayanları tekneye, yaramayanları denize atmayı öğretirken hep başımda duruyordu. Bir gün ağda gri, kalkan benzeyen, garip bir yaratık belirdi. Tutacak yeri yok gibiydi, yalnız bir delik görünüyordu. Tam elimi o deliğe atıyordum ki, Çavuş telaşla elimi yekaladı. O deliğe parmağımı sokarsam, balık elimi koparırmış.

Geceleri teknede, açık havada yatıyor; yıldızları seyrederek denize, tuza, yakamoza bulanmış mace-ramın tadını çıkarıyordum. Ömrüm boyunca Eskihisar'da kalmaya, balıkçılık yapmaya ve kitap yazmaya karar vermiştim. Başka bir yaşam istemiyordum.

Beni üzen tek şey, aileme yaptığım kötülüktü. O yaşlarda serüven tutkusuyla çok fazla farkına varmadığım bu kötülük, az da olsa içimi sıkıyor, suçluluk duygusuyla kıvrınmama neden oluyordu. İki ay sonra Ankara'ya gitmeye ve ailemle konuşup her şeyi anlatmaya karar verdim.

(...)

Böylece Eskihisar ve Anibal, gençlik düşlerimin en çılgın macerası olarak, beni geleceğimdiki yaratıcı eserlerime taşıdı. Bu eserler, bu maceranın bir parçası haline getirilmiş oldu.

SidalYurt

VİSAL

İnsan koca şehri inleyen çığlıkları kadarmış, ben hiçmişim. Biriktim geçmişin kasvetiyle, sevmelerin köklerini kopardım. Terk etmeden bu şehri, yaşlarımla yaktım tüm caddelerini. İçimde bıraktığın boşluğa beklemenin hevesini doldurdum; mevsimlere sahipti ruhum, her adımda soldurdun. Solan yanlarım, canlı yanlarıma sekte vurur sanırdım; ben kendimi yeniden doğurdum. Peki sen benden sonra kim oldun?

Zamanın akıp şu oyuntuda biriktiğini kime anlatabilirim? Orada tarihin tüm ruhları birer parça halinde dizili ama yazık ki yan yanayken bile tüm olamıyoruz. Semaya meyleden avuç içleri ısıtmıyor geceyi, biz günahlarımıza hapsolmuşüz. Sancıyoruz karanlığın iki ucunda, gözlerimiz başkalarına değerken hâlâ. Bu evrilmeyecek bir yengi, bizden öteye uzananyollar bizi hiç etti. Sevgin nereye takıldı da beni bula-madı? Kıyassız her veda yıkardı ama sevgi acıtmamalı. Yolun sonu sevgiye çıkıyorsa, hiçbir adım yormamalı. Dehlizlerden geçiyorum, belki senin kentine geliyorum ama ben bugün dönmeyeceğim yuvama. Visal bir rüya ve ben artık sadece yolları seviyorum. Üstelik bundan sonra kesintiye uğramaz hiçbir kavgam, bu sabah bende kaybedilecek zerren kalmadı. Bilendi yüreğim, kapısını çalarsan bu kez ikimizi de yok edecek. Ben senin kim olduğunu hiçbir zaman bilemeyeceğim.

Bizi bunca yıl kandırdılar, biz hiçbir zaman büyük resmin parçası olmamışız. Senin renklerin başka, benim fırça darbelerim yaralı. Sen ve ben karşılıklı duvarlarda asılı iki ayrı resim. Her bir parçamızın bir parçası, bir parçası. Birlikte bir resim. Tablolar ahenge gebe, gülüşlerin içini doldurmalyız.

*Ben kendimi
yeniden doğurdum.
Peki sen
benden sonra
kim oldun?*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://fantey.org>

GERÇEKLİĞİN SINIRLARINDA

Bugünün çocuklarının aradan yirmi sene geçmesine rağmen *Matrix* filminden haberdar olmasına şaşırıırken *Matrix* kelimesini Netflix olarak algılamalarına daha çok şaşırıdım geçtiğimiz haftalarda. Hakikaten Netflix, her kuşaktan insanı öyle ya da böyle bünyesine toplamış, Facebook veya iletişimin ana kaynağı hâline gelmiş WhatsApp kadar yaygın kullanıma sahip bir platform. Zira hepimiz haberdarız, çoğumuzun hesabı var veya birinin misafiri olarak Netflix'in arayüzüne aşinayız, hâliyle bugünün sanal kültürel alanının önemli belirleyicisi olarak sayabiliriz kendisini. Konuya buradan girmemin sebebiyse malumunuz *Yüzüklerin Efendisi*'nin de Netflix dizileri arasında yerini alacak olması; tpkı Gabriel Garcia Marquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık*'i gibi bir başka klasik eserden Lemony Snicket, yahut gerçek ismiyle Daniel Handler'in *Tarihsiz Serüvenler Dizisi* ismindeki güncel fantastik kitaplarına, Aldous Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya*'sına değin pek çok eserin 'talihli' serüveni gibi. Her ne kadar bugün *Yüzüklerin Efendisi*'nin yeniden gündelik hayatımıza girişini Netflix'e borçlu gözükssek de, yukarıda bahsettiğim diğer eserlerin fantazy ve bilim kurgu gibi türlerde oluşunu bizatihi *Yüzüklerin Efendisi*'ne borçlu olduğumuzu belirtmek, sanıyorum abartı olmaz.

Yüzüklerin Efendisi'ni okumamış olanlar dahi filmin çekildiği 2001 öncesinde Orta Dünya'nın varlığından haberdardı, bunun kaynağında yatan, eskisi gibi popüler olmasa dahi FRP (Fantasy Role Playing) oyununun sıklıkla oynanmasıydı diyebiliriz. 2000'lerin aynı gençleri heavy metal türü gruplarla hemhâl olur; Blind Guardian'ın "Nightfall in Middle Earth"ünde bahsedilen dünyayı tanırdı. Çoğu yaşı ilerledikçe 'olgun' müziklere geçiş yapıp Rush veya Camel gibi gruplarda yine Orta Dünya'nın izlerini buldu. Peter Jackson'ın *Yüzük Kardeşliği*'ni beyaz perdeye uyarlamasıyla ise Orta Dünya hastalığı çığ gibi büyüdü desek yeridir. Fantastik evrenler ve yaratıklar, teknolojiyle birlikte kutu oyunlarından dijital kutulara izlediği yolculuğunda, benim ergenliğimde Ultima Online'da popülerken bugün hâlâ World of Warcraft ile nice çocuğun ergenliğe geçişinde eğlenmesini sağlıyor. Rol yapma oyunları yerini online rol yapma oyunlarına bıraktı ama oyunlarla yetişen nesiller açısından, fiziksel hareketin yerini dijital hareketlerin alması haricinde pek bir fark olmadığını söyleyebiliriz. Benim temel olarak dikkatimi çeken şey oyun ile kurgu arasındaki ilişkinin yakınlığıyla birlikte oyun kadar kurmacanın da çocukların dünyasına has görülüp küçümsenebilme olasılığının mevcudiyeti. Fantastiğin çocuklar için ürettiği savının arkasında yatan küçümseme durumu da hem çocuğun aklının yetişkin karşısında küçümsenmesi ihtimalini taşıırken hem genel edebiyat karşısında fantastik edebiyatı küçümsemek anlamına geliyor.

Tolkien'in 1937 tarihli *Hobbit* eserinin çocuk kitabı olarak yazılması da bu açıdan dikkat çekici. Dilbilim profesörü 'ciddi' bir akademisyenin yazdığı kurgusal eserin çocuklar için üretilen 'peri masalı' tadında olması pek tabii fantastik türünün küçümsenmesiyle çocukluğun küçümsenmesi arasındaki ilişkiyi merceğe almamızı sağlamakta: Kurmacanın insanı 'gerçeklerden koparan' tarafı, gerçek dünyanın hayali olan karşısında aşırı derecede önemsenmesi ve kurgunun 'ciddiye alınmaması' her şeyden önce insanı insan olarak ayrı kılan özelliklerin reddedilmesiyle eş değerdir, diye düşünüyordum. İnsan kavramsal düzeyde düşünün ve aşlındolmayan şeyleri anlatma becerisine sahip, hayal gücünden beslenen ve böylece iyi ya da kötü yönde

açısından geçerli olduğunu söylemek mümkün. Belki bu nedenle Todorov bu ilk kurala doğal açıklama ile doğaüstü açıklama arasında kararsızlık duyma gereğini ilave eder. İkinci kurala bu kararsızlık hâlinin öyküdeki karakter tarafından da hissedilmesinin sağlanmasıdır; bu sayede okuyucunun rolünü bizatihi karakter üstlenecektir – gerçek okurun karakterle özdeşleşmesinin yolu budur. Son olarak ise alegorik ve şiirsel yorumların reddi gereklidir. Her ne kadar Todorov *Fantastik* isimli edebiyat incelemesini –belki buna bir türün nasıl yaratıldığı / eserlerin nasıl sınıflandığı konusunda bir denemeler bütünü demek daha doğru olacaktır- 1970 senesinde yazmış olsa da, merceğe aldığı eserler ‘tekinsiz’ özellikleriyle korku edebiyatına sızamakta, klasik metinlerin olağanüstü temalarını ele alması gereği bizim fantastik türüne dâhil etmeyi aklımızdan geçirmedimiz Balzac gibi yazarların yaptırılan değinmekte ve büyük oranda 19. yy. edebiyatının alternatif bir okuması olarak dikkat çekmektedir. Yani yüzlerce yıldır üretilen eserler hep fantastiğin sınırında dolaşmıştır aslında.

Öte yandan mitler, efsaneler, kurmacalar arasındaki ayrımların sınıflandırma biçimine katkısı önemli gözükmemektedir. Todorov’un roman veya öykü kahramanlarının okuyucuyu/veya doğa olayları karşısındaki hiyerarşik konumlarına göre eserin mit, efsane, fantastik ya da gerçekçi kurgu, yahut ironi olup olmadığının izahını yaptığı bölümler dikkat çekicidir. Bir yanılla bu sınıflandırmalar gereksinim olsa da, bir yanılla ‘fantastik’in tanımı gereği bütün tanımların üzerinde ve hepsini kapsayan yanılla çekici olduğunu fantastik okuru olarak belirtmem gerektiğini sanıyorum. Ormanın, hayvanların, ırklara esin veren ağaçların insani vasıflar kazanıp kahramanlaştığı Tolkien eserlerinde de kimi zaman bir hayvanın gözünden olaylara tanıklık ederken okur olarak karakterle eşitlenir, gerçek hayatta bizden ‘aşağıda’ konumlanmış olanın bizimle aynı seviyeye gelmesine şaşırabiliriz.

Doğa ile insan arasındaki ilişkiyi eşitlikçi bir düzlemde kuran eserler olduğu gibi, insanın doğa olayları karşısındaki acizyeti de Doris Lessing’den Ursula Le Guin’e, yine Tolkien’den esinlendiğini bildiğimiz alternatif kurmaca yazarlarının sıklıkla başvurduğu temalar arasında yer almaktadır. İnsanlar arasındaki ilişkilere geldiğimizde ise, fantastik türlerde sınıfsallığın çok güçlü olmasının gerçek hayata sağlam bir eleştirel bakış olduğunu söylememiz mümkündür. Fantastik türün, gerçek hayata doğrudan

yaklaşma / hayatın merkezinde ‘o anda olma’ olduğu görüşü son yıllarda daha yaygın ve buradaki kurmaca eser – gerçek dünyamız arasındaki ilişki genellikle otorite faktöründen kaynaklanmaktadır. Buradaki otorite illaki devlet otoritesi denli güçlü olmak durumunda değil. Fakat fantastik türün, ya da en azından gerçek dünya tarihine, belirli bir zamana ve coğrafyaya gönderme yaptığını anlayabildiğimiz metaforların kullanımlarının yaygın olduğu eserlerin, otoritenin baskısını artırdığı zamanlarda sayda çoğaldığını belirtebiliriz. Elbette otosansür uzun sürede insanın yaratıcılığını, ifade gücünü tamamen köreltecek şey ama böylesi bir zamanda fantazyanın gücüne sığınmak, hayal gücüne alternatif güzergâhlar aramak, sanatla uğraşan insanların bir süreliğine ferahlanmasını sağlayacağı için ayrıca değerli.

Bugün klasikleşmiş pek çok eserin fantastik öğelerden beslenmesi bir yana, fantastik türünün ‘tekinsiz’ hâli, korku edebiyatını sarmalarken kendi içerisinde tutarlı bir bütünlük arz eden bütün alternatif kurgular bilim kurguya yakınlaşmakta. Hele bu türle dâhil olan örnekler üzerinden tarihsel bir bağlam oluşturulmaya çalışıldığında atfı yapılan ütopaların antik çağa kadar uzandığını görmek, esasında insanın kurgusal olana duyduğu ilginin bir yanılla gerçekliğin sorgulanması ekseninde sürdüğü felsefi arka planı, diğer yanılla ise toplumsal olana dair eleştirel perspektifler sunmanın toplum ve politikayla edebi türler arasındaki bağlantıyı ortaya koymamızı sağlamakta. Tıpkı bilim ve sanatın arka planında felsefe tarihinin, düşünsel olanın yatması gibi, kurgusal eserlerin kaynaklarından biri olan mitoloji ve tarihin fantazyayla yakın ilişkisi, bugün ana akımlaştığını düşündüğümüz türlerin geçmişten bu yana yakın ilişkide olduğumuz alanla bağıyı gözler önüne sermektedir. Tolkien eserlerinin Batı mitolojisinden beslenmesi, yarattığı farklı ırk ve türlerin insanlık tarihine gerçekçi ve gerçek dışı bakış açılarıyla başka biçimlerde yorumlansa dahi yoğun olarak atıfta bulunması, fantastik olanın ilhamını gerçeklikten, hem tarihsel hem gündelik gerçekten aldığını birer ispatı niteliğindedir. Netflix dizisi olsun ya da olmasın, sadece edebi açıdan değil yarattığı evren aracılığıyla beslediği hayal gücümüzden tutun, kullandığı metaforlarla gerçeklikle ilişkimizi sağlamlaştırmasına; *Yüzüklerin Efendisi* hakkında daha uzun seneler konuşacağız ve ondan esinlenerek üreteceğiz, ondan esinlenerek üreteceğiz, ondan esinlenerek üreteceğiz gibi gözüküyor.

GÖÇ VAKTİ

bak yağmur çiseleyen bir sayfadayızşimdi
şu mısıralardangüneş damlayabilir, doğaldır
ışıklar sabah sislerini yırtarken
kalbimizi hoşluk içinde ısıtabilir.
nisandır aman yağmur endişesi sarmasın
gök karartıcılarını
şemsiyeler açılmasın
hiçsevmem çünkü
göğü başıma çalar gibi açılıyor şemsiyeler
bulutların karaşı başımda dolanıyor gibi.
Açık apaçıkvuslataaçılmışbahta
girizgâh
için
kılcak sığınaklarından
geçmiş
gençlik sonsuzluğuüstümdeyken
bu gün
hava
güzelce
birazdan beklenen gelecekmişçesine
rahminden öpecekmişçesine bir aşık aşkı
yani gönüncce
öyleşşalışı sözlerimiyok
tıpkı şemsiyeleri sevmediğim kadar
sevmek isteğimdeyim sadece
sınırsız ve sansürsüz sevmekle ilgili
-fersiz,
ne ozonos-bilir
ne iyonos-
birazdeniz kokusu kamaştıran retinada
biraz dağ esintisi biriktiren üzengide,
böyle duygu sarmaşlığına sarhoş
biçimsiz
ne bir kaba uygun şekliyle,
ne bir kaba sığarvaziyetiyle
şöyle nitelikli
nicelikli
yüce
kendimce sevmek isteği.
aykırıdır belki
güneşli yağmurlara döndüm yüzümüşimdi

BOŞ'LUK: " "

"Elime bir bardak alıp boşluğu oydu
Derinlerde kaldım böyle bir zaman"
Edip Cansever

Bir kova boş - bir kova kara - bir kova hiç. Boş salyangoz kabukları, boş su küpleri, boş kuş yuvaları. Boş defterlerin sayfa araları. Boş kavanozlar, boş kutular, boş şişeler. Boş salıncaklar, boş parklar. Boş masalar, boş odalar, boş yataklar. Boş laflar, boş işler, boş ilişkiler.

Bütün varlıkların içinde yer aldığı sınırsız, sonsuz bir boşluk: Uzun. Yutan kara delik. Dünyayı saran boşluk. Hücrelerin boşluklu yapısı. John Locke'a göre, doğuştan boş bir levha (Tabula Rasa) olan insan zihni. Uçak yolcularının korkulu rüyası, yoğunluk farkından oluşan hava boşluğu. Göçüklerin, depremlerin boşluğu. Yeraltı sularının çekilmesiyle oluşan boşluklar.

Ana rahminde bir boşluğu dolduran ve orada bir boşluk bırakarak doğan insan. Yeryüzüne boşluğuyla fırlatılan insan. Çekilen dışın boşluğu. Kaldırılan taşın toprakta bıraktığı. Klavyedeki en uzun tuş. Michel Butor'un bir kitabı. Jerzy Kosinski'nin bir romanı. Budist öğretisinin temeli. Müzikte, şiirde, resimde, yontuda, fotoğrafta, sinemada yapıta dahil olan. Kenar boşlukları, merdiven boşlukları, siyasi boşluklar, boşluk doldurmalı sorular, boşluk depresyonu.

Bir anlam yoksunluğu sorunu boşluk. Toplumsal çevremizi saran, kültürel sağlık ve yozlaşmanın boşluğu. İletişim ve ilişki yoksulluğunun boşluğu. Öteki ile aramızdaki duygusal, düşünsel boşluk. Değerlerimizdeki, vicdanlarımızdaki boşluk. Tika basa eşyayla doldurulan evlerin tinindeki boşluk. Yoksulluk da yoksunluklarıyla bir başka boşluk: tablosuz duvarlarından yer yataklarına, ağıtlara özelemlerine... Kent, bir büyük boşluk... İçimiz dışımız - yerle gök arası koca bir boşluk... Tefvik Fikret'in dediği gibi "Bütün boşluk, zemin boş, kalb ü vicdan boş." Neyle dolacak bu habis boşluk?

"Neden / hep / boş / bir bardağa / yüksünmeden / boynun eğer / bir sürahî" Metin Altıok

Harlanmayınca söner ateş ve yanın cismin boşluğudur kalan. Sarnıkları gizlenir boşluk, kuyulara. Duvarda anlamı yoktur boş bir çerçevenin. Kısıtlanmaz, tutsak olunan, ölü bir 'an'ı da gösterse bir resim doludur ancak boşlukların. Ölmüş bir koca boşluk da bir eksikliktir boş bir koltuk. Birini bekler gibidir

duruşu. Ölümlerin boşluğu kalır ceketinde, çorabında. Pıhtılaşır karanlık boşluğun ağırlığıyla.

Din ve emek sömürücüleri, ölüm korkusundan yola çıkarak bu dünyanıgeçiciliğinden, yaşamın boşluktan söz ederler. Öbür dünyaya inanmasalar bile, kimi felsefeciler, nihilistler de katılır bu boşluk düşüncesine. Yaşamı hiçleştirip değersizleştirmeye. Oysa neye yarar uçan kuşsuz, yağmur yüklü bulutsuz, güneşsiz, aysız, yıldızsız, çorak, bomboş bir gökyüzü? Neye yarar sevgisiz, aşksız, coşkusuz, umutsuz, kocaman ve karanlık bir boşluk taşıyagövde?

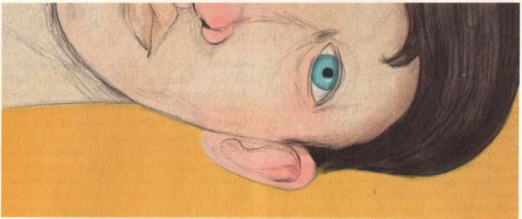
"Dünyayı saran boşluğu hissetmeyelim / Peymaneyi boş bırakma doldur säki?" diyen Yahya Kemal'i dinleyip alkolle avunular. İbadete, dualara sığınanlar. Durmadan alışveriş yapanlar. Durmadan sevgili değiştirenler. Estetik ameliyatlar, gençlik iksirleri, sağlıklı yaşam reçeteleri. Bir dakika yalnız kalamayanlar. Kültürel beslenmeye, seyahate sarılanlar.

Dardıkça evlerimiz, odalarımız ve giysilerimiz - büyüyor içimizdeki karanlık, büyüyor boşluk. Kendini onaramayan insan, sonsuz bir boşluğa tepetaklak düşüyor işte. Kimliğini, kişiliğini, iradesini, güzelliğini böyle böyle yitiriyor. "O korkunç boşluk herkesin / Hızla yok olduğu / Anason / Sana, bana, herkese n'oldu acaba?" dediği Lale Müldür'ün.

"Aramızda bir insanın asırlık tekmelediği boşluk" Veysel Çolak

Aramızda söylenmeyenlerin ağırlığı. Aramızda kederler, işkenceler. Aramızda ambulans sesleri. Aramızda körlük, sağırlık. Aramızda bir kötürüm dil. Bir boşluğa bağırışım hep sende - çelimsiz sözcüklerle. Ne yazsam eksik kalmış - sana boşluğu söylemişim. Balkondan sarkan çiçeklere dönmüşüm - bir düş olmuşum boşluktan. Depremler olmuş bende her gece - sana doğru sallanıp boşluğuna düşmüşüm. O ani çakılmayı yaşamadan. Döne döne, acıya sızlaya - bir bitimsiz düşmek, düşmek boşluğaaaaaa!

Gemilerin önce sesi gelirmiş de insanın sesi gidermiş önce - öğrendim. Bıraktığın oyuk rüzgârla da dolmazmış - öğrendim. Kapaklandığım düz, dizlerine değil kalbine yaraymış - öğrendim. Dize gelmemi istemişsin, oysa ben düşe gelmişim - öğrendim. "Sevinme boşluk / Benim dışıma geldiyim / Bu kadar yalın boşluğun tanımlı. demiş zaten Şükri Erbaş.

Gizliden karışsam artık sabahın boşluğuna. 'Hayaldi, hoştu, gerisi boştu,' diyebilsem. Gövdemden bitimsiz bir duman tütmese. İçimdeki boşlukta yuvalanan sıkıntı her an kabarmasa. Yalnızlık, sesime çöreklenmese. Yalnızlık – o boş zindan. Yalnızlık – sözsüz odalar boşluğu. Yalnız kaldıklarında ayakkabılar bile hisseder içlerindeki boşluğu.

"Burada bir boşluğa kapı yaptılar beni" Ali Ayçıl

Dağılsam ya da sözün boşluğuna. Söz yol alsa boşlukta. Boş kâğıtta tek bir dize. Gecedен kalma, uykusuz. Epikürosçular devinim için boşluğu gerekli görmüşler ya, şiirde de gereklidir boşluk - okura nefes aldırır, yaratıya çağırır onu. Gizlenenler boşluklardadır. İmgelem boşluklarda çalışır. Söylenmeyenin hayal kapılarıdır onlar.

Dağlarca'nın dediği gibi "Boşlukta asılı yüzler vardır." Boşluğu doldurulamayan, belleğe kazanmış, gözümüzün önünden hiç gitmeyen, kendini durmadan hatırlatan yüzler. Kimin yüzü bu boş sayfa? Oku onu - o bitimsiz beyazı. O cinneti. Çöldür boş sayfa. Öldürür bazen. Artan boşluğu duy onda - dur gitme daha - tango çalıyor hâlâ! Boşlukta!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÇARESİZ

Üç. İki. Bir.

Nefesini tut.

Martin öfkesini bastırmayı bu şekilde deniyordu. Bayan Gritz'in sorduğu soru karşısında afallamıştı. "Meridyen çizgisi hangi şehirden geçer Martin?" Cevabı biliyordu, yıllar önce kurcaladığı atlası bakarken kendi başına öğrenmişti bunu. Sorunun cevabından yüzde yüz emindi. Bayan Gritz soruyu tekrarladı, "Meridyen çizgisi Martin, hangi şehirden geçiyor? Bir önceki ders bu konuyu işlemiştik." Bir faydası yoktu, bir önceki ders yani geçen hafta cuma günü okula gelmemiştir. Sabah uyanığında saat 8'i çoktan geçmiş ve otobüsü kaçırmıştı. Onu her sabah uyandıran annesi sabaha karşı uyurken ölmüştü çünkü. Martin gözlerini ovuşturta ovuşturta annesinin yatak odasına doğru gitmiş ve bir terslik olduğunu anlamıştı. Garip hissetti o an. Üzülmedi, sevinmedi, ağlamadı, sızlamadı. Yalnızca çok ama çok heyecanlandı. Kalbi yerinden çıkacak gibiydi. Güm güm güm. Ne yapabileceğini düşündü. İşaret parmağını annesinin boynuna götürüp nabzını ölçmeye çalıştı. Teni buz gibiydi, nabızı yoktu. Bir sonraki hamlesini düşündü. O an dışarıdan biri onu izliyor olsaydı, ne kadar soğukkanlı davrandığına şaşar kalırdı. Lakin kalbi öylesine şiddetli atıyordu ki. Derin bir nefes aldı, yutkundu. Komodinun üzerindeki telefonun ahizesini kaldırdı ve babasının telefonunu çevirdi.

"B.b.baba" sesi boğazında düğümlenir gibi oldu.

"Martin? Her şey yolunda mı?"

"Annem. Ölmüş."

Martin telefonu kapattıktan sonra annesinin yanına uzanıp onun elini tuttu ve babasını beklemeye koyuldu. Tüm güzel şeyleri düşündü, mutlu anıları ve hatta kötülerini de. Gözleri doldu aniden ve bir sel gibi taşı, aktı gözyaşları. Burun deliklerinin olduğunu hissetti ve nefes almakta öyle zorlandı ki, ağlamayı kesmek zorunda kaldı. 'Güçlü ol Martin' diye sayıkladı kendisine. Şimdi sınıfın ortasında, öğretmenin sorusuyla yüz yüze kalmıştı. Cevaplamak istiyordu ama bir korku içinde gittikçe büyüdü. Kalbi yine çarpmaya başladı ve hızlandı. Güm güm güm. Saniyeler içinde bu soruya milyonlarca kez cevap vermişti ama hiçbir dilinden sökülüp sınıfta yankılanmadı: Greenwich. Bayan Gritz beklemekten vazgeçti, tam o sırada Joen yükseldi ve sınıfı yönetti. Sese doğru döndü ve

enwich'ten geçer," dedi. Martin sese doğru döndü ve Joen'le yüz yüze geldi. Joen'in bakışlarındaki aşağılamayı okuyabiliyordu, muhtemelen Joen'in o sırada kendisine acıyarak hatta belki de tiksinerak baktığını düşündü. Yavaşça sandalyesine doğru eğildi ve oturmak istedi. Daha çok yıkılıyor gibi hissetti ve tüm sınıftan kopan bir kahkaha zinciri kulaklarında patladı. Kendisini yerde yatarken buldu. Hemen arkasında oturan Henry onun sandalyesini çekerek düşmesine sebep olmuştu. Üstelik herkes bunu komik bulmuş ve gülmüştü. Kendisini hemen toparlamak ve sandalyeye geri oturmak istedi. Bayan Gritz sınıfı susturmak için çaba harcıyordu. Tüm o şımarık, karnı tok, gözü pek, acımasız ufaklıklar hep bir ağızdan Martin'in haline gülüyorlardı. Ama o metanetliydi. Böyle olmalıydı. Dedesinin öfke duyduğunda yaptığı şeyi yapmayı denedi. Üç. İki. Bir. Nefesini tut Martin. Sınıfın kapısı açılır açılmaz tüm öğrenciler kahkahalarını yarıdakesmek zorunda kaldı çünkü kapıdan giren okul müdürü Bay Smith'ti. Sınıf sessiz olmalarını söyledi. Bayan Gritz'in yanına giderek kulağına bir şeyler fısıldadı. O sırada Bayan Gritz'in gözleri Martin'le buluştu. Bay Smith onu yanına çağırdı:

"Martin, baban seni bekliyor. İstersen eşyalarını toplave benimle gel," dedi.

Bay Smith'i o güne dek hiç kimse bu kadar naif bir ses tonuyla konuşurken görmemiştir. Yine de sınıftaki öğrencilerde oluşan algı şuydu: Martin'in bir suç işlediği. Martin eşyalarını topladı ve müdürle birlikte kapıdan çıktı. Babası onu koridorun sonunda bekliyordu. Ona doğru istemsizce yürüdü. Okuldan ayrılıyor olduğunu anlamıştı. Sınıftakiler onu bu şaşallığıyla ve müdürün onu alıp götürmesiyle hatırlayacaklardı. Onların gözünde Martin bir suçlu olarak kalacak ve gerçekleri hiçbir zaman öğrenmek istemeyeceklerdi. Annesinin öldüğünü bilmeyeceklerdi, böyle bir şeyi Bayan Gritz sınıfı söylemezdi, çocukların psikolojilerinin bozulmasını istemezdi. Peki ya Martin'in psikolojisi?

O, sürüdeki bir koyun gibiydi ve bir kurt onu sürekli çiğnıyor gibi hissediyordu. Ayaklarını sürüyerek önce okuldan ayrıldı, ardından Westfield kasabasının, Babası onu otobüs terminaline götürdü ve cebine

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

ON THE ROAD

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

büs terminalinde karşılayacaktı. Nebraska'nın güneyinde Missouri nehri kıyısında derme çatma bir evde yaşıyordu. Eskiden sigortacıymış ve şimdilerde sadece birkaç ufak çiftliğin hayvanlarına bakıyormuş. Baytarlığı çocukken, babasından öğrenmiş ve hiç unutmamış. Dedesi onu terminalden aldığında bunları anlatmaya başlamıştı. Oysa Martin bunları zaten biliyordu. Tüm ince ayrıntısına kadar hem de. Onun Giggles'lerin, Joseph'lerin ve Highwater'ların çiftliğine baktığından haberdardı. Tek sorun, dedesi Larry'nin artık yaşlanmış olması ve dolayısıyla bir çok şeyi hatırlamıyor oluşuydu. Martin bunu önemsemiyordu. Ondan akil herkes yeterdi. Birden neşesi yerine geldi. Sanki her şey geride kalmış gibi bir hisse kapıldı. Dedesi, annesi hakkında konuşunca bu his yerini isyana bıraktı. Çok çok derinlerde bir yerde yaşamakta olduğu acı çok tazeydi. Fakat bir adam olup bunun üstesinden gelebilirdi. Uzun çayırların arasından ve nehrin kenarındaki yulankavi asfalttan geçerken annesini düşündü. Onu şimdiden fazlasıyla özlüyordu. Ertesi gün dedesine onu da yanında götürmesini teklif etti. "Dede, babandan öğrendiklerini şimdi bana öğret."

Martin kararını çoktan vermişti. Okula devam etmeyecekti çünkü okul sadece bir zaman kayıydı. Elinin altında biriktirdiği bir sürü kitap vardı, okuduklarından birçok şey öğreniyordu ve bu öğrendiklerini ikâğıt üzerinde veya sözlüyle anlatıp sınavla değil, yaşamın ta kendisiyle savaşıarak çözümlemek niyetindeydi. Korkusuz, cesur ve gözü açıktı. Fakat toplumda bir birey olabilecek yaşta değildi. Bununla başa çıkamazdı işte. Toplumun en ufak, akli ermeyen çocukları bile onunla dalga geçebiliyorken bu yaşça büyük ve kendini bilmez yetişkinler arasında ezilirdi. Ufacık bir kasabanın çiftliğinde hayvanları tanımaya çalışırken ki hevesiyle dedesinin güvenli kazanmasına rağmen çiftliğin sahibi Bay Giggles ona bakarak:

"Şimdi sen okumayacaksın öyle mi? Peh! Bu yaşta bu özgüven. Larry baksana, bu çocuğun gerçekten üstün akıllı olduğunu düşünmüyorsun öyle değil mi?" demiş ve onu küçük bir veletten başka bir şey olmamakla suçlamıştı

"Şimdiki işte, ne bekliyorsun ki?" diyordu Bay Giggles.

Martin, Bay Giggles'in her zaman okula devam edip bu çiftlikten ayrılmak isteyen ama babası yüzünden ve kendi gururu yüzünden bunu hayatı boyunca başaramamıştı. Bu yüzden bir zamanlar veletten bir kaybeden olduğunu anlamıştı. Martin kay-

betmeyi sorun etmiyordu belki ama insanların sürekli yapmak istediklerini başkaları ya da bir takım olaylar yüzünden yapamadıklarını bahane edip etrafındaki herkesi, her şeyi, hatta Tanrı'yı bile suçlamalarına bir türlü anlam veremiyordu. Ona kalsa olay çok basit görünüyordu: yapmak istediğin ne ise onu yap, hiç kimseyi dinleme. Denemekten yana bir sıkıntısı yoktu, okulu annesi istediği için denemeye devam ediyordu fakat sonucunu bildiği bir şeydi bu ve sonucunu bildiği şeyleri denemeyi hiç sevmezdi. Ne yaparsa yapsın toplum denilen vahşi hayattan beter bir ortam içinde yer edinmesine izin verilmeyecekti ve işte bu yüzden istediğini yapmaktan özgürdü. Okulda kaybedeceği zamanı kitaplar okuyarak geçirecek ve kalan zamanda hayatını idame ettirecek işler öğrenecekti. Tüm ihtiyacı olan buydu. Dünyayı merak ediyordu, Afrika'da bir kabilenin yaşamını veya kutupta bir igloo evinin içinde geçen günlük telaşları. İnsanların göz açıp kapayıncaya dek geçen hayatlarını okul, kariyer ve toplumda yer bulma çabalarını harcararak ve belki de meslek sahibi oldukları hâlde beş parasız kalarak çarçur etmelerini bir türlü idrak edemiyordu.

"Bir insan bunu neden yapar? Bizi buna zorlayan nedir?"

Sürekli bu tür sorularla kafasını meşgul ediyordu ve cevapları bazen kitaplarda, bazen de doğanın kendisinde arıyordu.

"Kaderini gerçekleştirmek arzusu nedir peki? Zaten olacak bir şeyin önüne geçemezsin ki."

Ölüm bazen yaşlanmayı gerektirmiyor, bu yüzden her an ölebilir korkusuyla yaşıyordu Martin. İçinde bulunduğu andan başka hiçbir şeye sahip olamayacağını çok iyi biliyordu. Keza birkaç ay sonra dedesi vefat etti. Onu küçük evin arka bahçesine gömdü. Yapayalnız kalmıştı ama özgürlüğünden bir şey kaybetmiş sayılmazdı. Dedesinin eski bir bisikleti vardı avluda. Kendisine bir çanta hazırladı ve yola koyuldu. Bu dünyaya geldiğinde tek başına olduğunu biliyordu, yıllar geçtikçe birileri ona eşlik edecek ve gideceklerdi. Herkes bir yere kadar gidebiliyordu. Martin kendisini nereye kadar gidebileceğini merak ediyordu. Bu yüzden doğruca batıya yöneldi. Elbet yeni kasabalara uğrayacak ve orada bambaşka insanlarla karşılaşacaktı. Elbet kendini idame ettirecek işler bulacak ve bir süre sonra yoluna tekrar devam edebilecekti. Toplum her zaman onun açığını arayacak, bazen onu kıskanacak, bazen aşağılayacak, bazen de onu istediği şeye hazırlıklı olmalıydı. Ölüme bile.

Elara Ermez

Cansu Cindoruk Ayhan

GARİP

Bugün, ikinci kez terk ediliyorum.

Bulutlar üzerinden süzülürken alabildiğine koşuyorum. Dalgalı deniz ayak uçlarıma dokunuyor, duygulanıyorum. "Bir balık olsam," diye düşünüyorum. Okyanuslar evim, mercanlar ailem olsun istiyorum. Gözlerim dolu dolu bakarken birilerinin gelip başımı okşamasını diliyorum. Kulaklarımı kesmesinler de öpsünler istiyorum. Yumuşacık bir halının üzerine kurulup gözlerimi yumduğumu hayal ediyorum. Kimsesizliğin karanlık dehlizlerinde, ne zorluklarla yaşadığımı bir ben biliyorum.

Şu sessiz yer, mevsimlerden yaz olunca insanlarla doluyor. Bu dağın تنها yamacı, öyle günlerde bir panayıır yerine dönüşüyor. Sonra ben, çocuklarla şakalaşıyor, sıcacık sularla yüzüyorum. Bir evin bahçesinde öğle uykuma dalıyor, bir diğer evin balkonunda dinleniyorum. Günler birbirinikovalarken etrafa gülücükler saçıyor, büyüyüp serpiliyorum. Ardından havalar tekrar serinlemeye başlıyor, yağmur damlaları suya düştüğü vakit, yine yapayalnız kalıyorum. Evlerin ışıkları tek tek sönüyor; ilkin çocuklar, sonra yaşlılar burayı terk ediyor. Ben ise büyüyüp serpilmiş gövdem içinde kütçülüp duruyorum. Suskun bir şekilde ağladıkça büzüşüyorum. Sessizliğin içinde önce kırışıyor ve sonra, kendi içime doğru kapanıyorum. Ufacık kalıyorum bir anda. Dünya etrafımda koca man dönerken ben bir kum tanesi olup savruluyorum.

Bugün, ikinci kez terk ediliyorum.

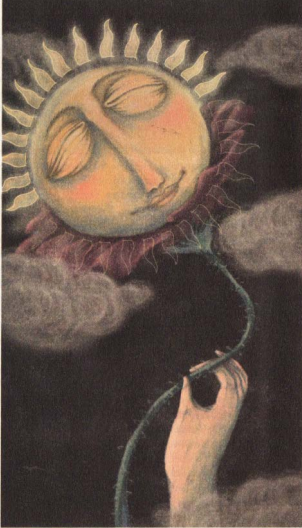
Sırf başımı okşadı diye bir araba dolusu çocuğun peşinden koşarken taşıyolarda patilerimi kaybediyorum. Dilim dışarıda, soluk soluğa kalıyorum. Sonra bacaklarımdan ılık ılık bir şeyler akıp gidiyor. Önce yüreğimin, sonra benliğimin şu gövdemden ikinci kez kopup ayrıldığını anlıyorum. Yine bir patikanın orta yerinde tek başım kalıyorum. Daha önce ailemin beni bırakıp gittiği bu yolda, ikinci kez iç çekerek ağlıyorum. Benim gibi garipleri düşündükçe daha da yalnızlaşıyor, uzaklaşıyorum. Yeryüzüne dokunduğum yerden çok yükseklerle doğru uzuyor, belki de kahrımdan ölüyorum.

*Kimsesizliğin ağırlığım,
bakışlarımın ardına
sakladım.*

*Şu yaşamak dardını,
yavru yaşında
tek başıma
sırtlandım.*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bugün, yine terk ediliyorum.

Nazlı Başaran

DAİMA GENÇ

Dostum Erdem'e

Gözlerinde müthiş ufuklar görüyorum,
dertsiz tasasız gülüşler,
saçlarımdan köprü yaptım rüyamda.
Seni orada nasıl karşıladılar?
Tarihinde böyle acı yaşamamış genç kızlar
saç teli döker,
gözyaşı üstüne.
Dişlerini sıkı koca yigitler
ben de sımsıkı tuttum en küçüğün elinden,
zaten sımsıkı tutulmalı bu eller.

Gökyüzünü ikiye yaran bir gülüşün vardı,
yeryüzümü senin yanında bıraktım.
Kalbimin içinde bin ağıt dolaşır.
Seni orada nasıl karşıladılar?

Bir ikinci gölgesi
Otuz dört yaşında bir güle denk düşer.
Bilmezdim ki bu duvar soğuk,
bu toprak çamur.
Üzerine karabir yorgan uzanmış,
alacadıryasım.
Kimseye diyemem.

Sen şimdi gittiği yere bayramı getiren
gencesik birsız,ı,
başucundaki ağacın sırdaşı,
Sen artık hep var olan,
Sen daima genç.
Söylesene gülüşü cebinde saklı,
seni orada nasıl karşıladılar?

İstanbul'da bir balkon / Mart 2019

İrem Kılıç

USLAN ARTIK

Erseydim sırrına eğer pervasızca düşünmenin;
Adı olmazdı bükülmemin acının karnında.
Pençesi geçmişken sırtıma şu kallesdevrin;
Ey ölü doğduğum mevsim, adımla beraber göm beni.
Ey şerha şerha dizildiğim kurşun,
Ey boynumdaki urgan, bileklerimdeki yalan, dilimdeki pas
Kaçınıcı gıcirttı bu ömrüme aralanan?

Ne vakit

Geçse elime bir kâğıt bir de iğne ve de iplik
Ordan başlıyor dikiş

Şiirlerin açık göğsünden.

Bu huzursuzluk mu neşterin ucunda atan?

Bu huzursuzluk mu bilmem

Kâğıttan yüzüme doğru vuran,

Parıl parıl kararan,

İçimden dışa doğru...

Ben ki harlı bir ateşin sinesinden

Zemheri birkaçta doğdum.

Şimdi söyle,

Yüreğimden mi etimden mi kalkıyor bu sancılı gün?

Ayamadığım birzifirivar önümde

Acımdan mı bağrımdaki taşımдан mı silinmiyor dün?

Kaçınıcı kez dönüşüm bu ölümden?

Aklım sevda tüneği,

Gönlüm ise han gibi kimsesizlik sarayı

Uslan artık, zihnimdeki panayır

İçimdekicehennemalayı

Gönlündeki yarayı şu bileklerime dayayıp

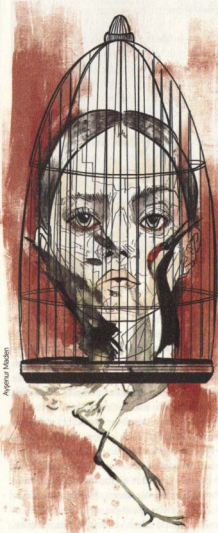
Uslan artık.

Bırak, düşün gölgesi kimsesiz bir selametin.

Ben

Günlerimi o turna kuşuyla yâd edip.

Ucundayım yamacı dik bir nihayetin.

SÜLEYMAN

Her geceden farksız bir geceydi. Takvimlere göre bellibir saatte yine karanlık inecekti. Süleyman eve gelecekti. Karısı kapıyı açacaktı. Ocakta çorba kaynayacaktı. Tüm bunlar sıradanlığını arttırırken gecenin, beklenmedik bir şey oldu. Üst kattan bir öksürük sesi geldi. Duvarların ince olması sebebiyle bu sesin gelmesi de olağandı oysa, üst kat dört yıldır boş olmasaydı.

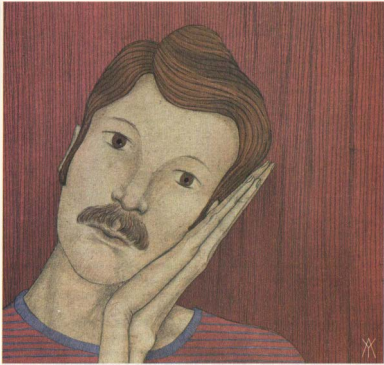
Karı koca kaşıklarını bir saniye ellerinde bekletip birbirlerine baktılar. "Baban kiralamış mı orayı?" diye sordu kadın, "Haberim yok," dedi Süleyman ve karısının karşısında babasının ondan habersiz iş yapmasının verdiği ezikliğin sinirini üzüntüyle birleştirdi. Kadındaki duygu ise hırsı, kocasının yaşadığı duygu durumlarını zaten senelerdir fark etmiyordu. Sustular, üst kattan bir ses daha bekliyordu ikisi, artık çorbayı üflemeden içiyorlardı. Hiçbir şey olmayacağından emin olduklarında çorbalarını bitirdiler.

Süleyman'ın babası eşi ölünce kızının yanına yerleşmiş senelerdir de Süleyman'la birbirlerini görmemişlerdi. Babaya ait olan bir diğer evde, yani kiralanan dairenin altında Süleyman para ödemededen oturuyor, karısı her yıl belli zamanlarda evi kendi üstüne yapmayı kuruyor, önce Süleyman'la büyük bir kavga ediliyor sonra Süleyman babayı arayıp ona babalık ve evlatlık üzerine sert sözler sarf ediyor sonra da Süleyman ve karısı çay içmeye devam ediyorlardı. Bu konu da seneye kadar ertelenmiş oluyordu. Bu da bu evde rutinin bir parçasıydı.

"Gidip bir bakacak mısın?" dedi kadın ki bu cümlede en gereksiz olan şey başta Süleyman'ı işaret eden "sen" gizli öznesiydi. Zira Süleyman da çoğu zaman ayan bir hayatsürmezdi. Diğerbir gereksizlik isesoru ekiydi, on iki yıllıkkarısını az çok tanıyan Süleyman bunun bir soru olmadığına bankadaki tüm birikmiş olan 670 lira üzerine bahse girebilirdi.

Tüm gün öğrencilerle mücadele etmiş, yakası fakirlikten değil de umursamazlıktan primsiz olan gömleği henüz üstünde, şöyle bir düşündü. "Bir sürahi su ver bari," dedi. "Eli boş gitmek olmaz." Kadın çeşmeden suyu doldurdu. Su akarken Süleyman aynada kendine bakıyordu. Kendine. Kendi. Tekrarlanan bir sözcük misali, uzun zaman bakılan her nesne gibi yüzü anlamsızlaşmaya başladığında ayıldı. Midesinde hafif bir bulantı, ağzında çorbanın acısı, karşısında karısı, karısının elinde sürahi, üst kattaki öksürük derken kendini merdivenleri çıkarken buldu. Çıktı, çıktı, çıktı... İstiyordu ki biriyile karşılaşsın ve kendisine "Nereye?" diye sorulsun. Üst kata geldi, kapı hafif aralıktı. Babasının güvenli diye milyonlar döktüğü çelik kapının böyle durması nasıl da tezattı. Kapıya yaklaştı, tanıdık bir koku geldi burnuna önce domates salçasına benzeyen. Kapıya giderken annesinin bahçede salça kaydattığı bir gün geldi gözüne, tam da şu pencerenin altında, burası müteahhide satılmadan evvel, sadece kendileri varken. Sadece kendi... Kardeşleri hiç rakip olmamıştı, hiç arkadaş olmamıştı, belki de tek çocuğu ve kardeşi yoktu ama yok, Nermin vardı. Kapı aralıktı Evden kaçtığı ilk gün gibi aralık kalmıştı arkasında, sabah ezanından hemen önce. Annesi daha uyanmamışken. Elindeki sürahi gibi berrak bir serum torbasına bakarken ayılmıştı da karşısında Nermin'i bulmuştu. Sonra sekiz kez daha kaçmış, yedisinde kendi dönmüş birinde dövülerek getirilmişti. O zaman daha karısı yoktu. Salçalı çorbalar yoktu acı acı. Kapılar böyle yarı aralıktı hep sokağa doğru ya da annesi sağda durduğunda kapıyı açarak dışarıya çıkıyorlardı. Herkesin de annesinin emriyle.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantepe.org>

*İnsanın nesnelerle
ne gibi bir
bağı olabilirdi
elleri işlevini
yerine getiremeseydi*

Yıldız Akın

Kapı uzaklaşıyor muydu yoksa her nefesle göğsü mü inip kalkıyordu, rüzgâr mıydı akşamın bu saatinde apartmanın içinde hareket ettiren bu çelik, pahalı, güvenli, baba tercihi kapıyı? Paspas, üstünde ev desenleri olan, henüz pek basılmamış, temiz. Ki babasının en sevmediği şey paspasa ayakkabıyla basmaktı. Ayakkabı çıkarıldığında doğrudan çorapla paspasa, oradan evin içine. Ama bu paspas yeni. Babası almış olamaz. İçeriden bir öksürük daha, tıpkı ölmeden önce annesinin çıkardıklarına benzeyen. Ama o da olamaz, annesi ölü, paspas taze. Elinde sürahi. İçeride bir öksürük. Midesinin bulantısı artıyordu. Cesareti kırılmıştı, tam da şu noktada karısının onu desteklediğini iddia eden aşağılayıcı sesine ihtiyaç duyduğunu kendine itiraf ediyordu. "Kiralandıysa kiralandı, ne yapmalı yani!" diye söylendi. Kapıya sırtını döndü. Arkasında bıraktığı cesaretsizliğinin nişanesi, önünde duran mağrurluğunun son kırıntıları. Elindeki sürahi ne gereksizdi. İnsanın nesnelerle ne gibi bir bağı olabilirdielleri işlevini yerine getiremeseydi ve elbette sürahi ne abes bir nesneydi kristallerle süslenmek için. Burnuna apartmanın bazı yerlerinde duran, kimin suladığını hiç anlayamadığı, hiç çiçek açmayan sardunyaların kokuları geldi. Gözünü yumup bir iki nefes çekti içine, su damlıyordu, su akıyordu, gürültülüydü. Sahi bu su sesi nereden geliyordu? Öksürük yarıda kesildi. Süleyman hâlâ kapıdan az uzakta elinde yarısına kadar boşalmış bir sürahiyle ayakta dikiliyor, sardunyaların kokusunu içine çekiyordu. Arkasından çelik kapı kapandı. Öksürükten gerisini duymadığını söyleyecekti karısına, kapıyı çaldığını ama açmadıklarını, sürahideki suyla da apartmandaki sardunyalara suladığını. Kadın suyunu muzlu bardak Süleyman'ın elinden. Elinde, değdiği. Bir öksürük daha.

SİNEMA HAKKINDA 10 BELGESEL

Filmler, oyuncular, sinema tarihi veya yönetmenler üzerine yapılan belgeseller sinefillerin işta-hını her zaman kabartmıştır. Filmlerin nasıl çekildiği, oyuncuların o rolü nasıl canlandırdığı, filmlerin görü-nenin ötesinde neler anlatmaya çalıştığı gibi sorular hangi sinifin ilgisini çekmez ki?

Bu 10 belgesellik listeyi de sinema ile ilgili her soruya en azından bir cevap bulabileceğimiz şekilde düzenledik. Şimdiden iyi seyirler dileriz.

Hitchcock / Truffaut (2015): Yönetmenli-gini Kent Jones'un üstlendiği iki usta yönetmen Alf-red Hitchcock ve Francois Truffaut'nun buluşmasını konuedinen bu belgesel aynı isimlikiptan uyarlandı Truffaut'nun Hitchcock'la 3 gün boyunca yaptığı söy-leşiden oluşan belgeselde David Fincher, Paul Schra-der, Martin Scorsese gibi pek çok yönetmen de belge-sele konuk oluyor.

Belgesel boyunca bu iki usta yönetmenin sine-maya nasıl baktıklarını, sinemanın onlar için ne ifade ettiğini görüyoruz, konuk yönetmelerle birlikte özellikle Hitchcock'un bugünün yaşayan efsanelerini nasıl etki-lediğine şahit oluyoruz. *Hitchcock / Truffaut* gerçek bir sinefil belgeseli. Sinemayı seven her insanın mutlaka izlemesi gereken bir belgesel.

Lost in La Mancha (2002): *Twelve Monkeys* (1995), *Brazil* (1985), *Tideland* (2005) gibi kült filmlerin yönetmeni Terry Gilliam'ın rüya projesi *Don Kişo'u* nasıl çekemediğini anlatan eğlenceli bir belge-sel. Sağlık sorunları, hava muhalefeti, yanlış yerde yapılan çekimler, yapımcıların müdahaleleri, sigorta şirketleri gibi türlü problemler sonucunda 5 milyon dolara mal olmuş bir proje.

Belgeselin yönetmenleri Keith Fulton ve Louis Pepe'nin film setine naking of çekmeye gitmişler. Fakat filmin faciaya dönüşmesiyle birlikte eldeki görüntü-lerle, Terry Gilliam'ın da onayı alınarak ortaya bu belge-seli çıkartmışlar.

Terry Gilliam'ın 2018'de *The Man Who Killed Don Quixote* adıyla bu filmi tamamlayıp vizyona sok-tuğunu da hatırlatalım. İki yapımı üst üste izlemek oldukça eğlenceli olabilir.

James Cameron's Story of Science Fiction (2018): *Star Wars*, *Star Trek*, *Alien*, *Blade Runner* gibi bilim kurgu filmlerinin doğuşunu, gelişmesini, bilim, felsefenin de konusulduğu altı bölümlük

birmini belgesel. Ridley Scott, Steven Spielberg, George Lucas, Christopher Nolan, Jonathan Nolan, Keanu Reeves, Paul Verhoeven, Luc Besson ve belgesel boyunca iki kelimeyi yan yana getiremeyen Arnold Schwarzenegger; robotlar, Isaac Asimov, paralel evrenler, kara delikler, bilimin sanata etkisi gibi konuları eğlenceli bir şekilde tartışıyorlar (Arnold hariç).

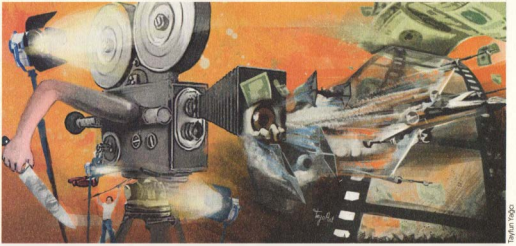
Her bölüm farklı bir konunun ele alındığı bel-geselde *Star Wars*, *Alien*, *War of Worlds*, *District 9* gibi kült filmler hakkında enteresan bilgiler öğrenmek mümkün.

Side by Side (2012): Yönetmenliğini Christo-her Kenneally'nin üstlendiği bu belgesel daha çok sine-manın teknik kısmıyla ilgilenenlere ya da ilgilenmeye çalışanlara belkide izledikten sonra ilgisinin olduğunu fark edebileceklere hitap ediyor demek sanırım yan-lış olmaz.

Filmleri kameralardan dijital geçişin sektörü nasıl etkilediğini anlatan bu belgesel, dijital döneme geçerken ortaya çıkan sıkıntılardan ve türlü tartışma-lardan bahsederken David Lynch, Danny Boyle, David Fincher, Lars von Trier, Christopher Nolan -ve her belgeselde 1-2 dakika da olsa konuşan- Martin Scorsese gibi isimlerin de fikirlerini almayı ihmal etmiyor.

Listen to Me Marlon (2015): Şimdiye kadar yayınlanmış ses kayıtlarından yola çıkılarak kurgulan-mış belgeselde; Marlon Brando'nun kendisine ve hayatı sorgulamasını, oyunculuk üzerine düşüncelerini, çılgınlıklarını, pişmanlıklarını izledikimiz bu belgeselde bize usta oyuncunun dijital ortamda hazırlanmış yüzü de eşlik ediyor. Marlon Brando'nun hayatını 1 saat 43 dakika boyunca şişsel bir dille bize aktaran yönet-men Stevan Riley bildiğimiz biyografi belgesellerinden oldukça farklı bir iş ortaya koyuyor.

78 / 52 (2017): Alfred Hitchcock'un ünlü *Psycho* filminde yer alan duş sahnesini konu alan bu belge-sel Sundance'da gösterilmiş ve eleştirmenler tara-fından oldukça beğenilmişti. Duş sahnesinin sinema tarihinde nasıl bir kırılma gerçekleştirdiğini yönet-menlerin, eleştirmenlerin, sanat tarihçilerinin ağzın-dan dinliyoruz. Sahnedeki her kesme üzerine dakika-larca konuşuluyor. Her shot üzerinden birçok bilgi verirken, belgesel aynı zamanda sinemada nasıl art-tığını, günümüz yönetmenlerini nasıl etkilediğini

Tezcan Yılmaz

öğreniyor o dönem Hollywood sinemasının nasıl bir sansürle boğuştuğuna da şahit oluyoruz.

Tek bir sahne üzerine çekilen bu 90 dakikalık belgesel, filmlerdeki tek bir karenin dahi nasıl bir öneme sahip olduğunu görmek isteyen seyirciler için âdeta biçilmiş kaftan.

Room 237 (2012): *Shining* (1980), gösterime girdiği dönemden bugüne hâlâ seyirciyi şaşırtmayı başarabiliyor. Çözümlemesi oldukça zor olan bu filmi bir pop ikonu hâline döndüren sebep ne peki? *Shining* basit birkorkufilmimi? Yoksa alt metni hâlâ tam olarak çözülmemiş bir bulmaca, bir gizem mi?

İşte bu soruların peşinden giden bir grup fanatik, filmi farklı meslek gruplarından insanlarla çözümlemeye çalışıyor. Filmin Amerika'nın soykırım tarihiyle bağlantılarının deşifre edildiği kısımlıgıyedeğer. Apollo 11 göndermeleri, Kubrick ve Amerika'nın aya insan göndermesi ile ilgili bölümler ise oldukça şaşırtıcı ve inanması güç okumalar.

Shining'in basit bir korku filmi olmadığı aşikâr. Peki daha fazlası mıdır? Bunun kararını *Room 37*'i izleyip siz karar verin. Ayrıca *Room 37*'ni Cannes, Sundance, Toronto, Locarno gibi önemli festivallerde boy gösterdiğini de son olarakleylelim.

The Story of Film an Odyssey (2011): Mark Cousins'ın aynı adlı kitabından filme alınan 15 bölüm-lük ve toplamda 15 saat süren bu belgesel dünya sinema tarihini gözler önüne seriyor. Sessiz sinema-nın ilk günlerinden Hollywood'un doğuşuna, Avrupa sinemasına ve son olarak filmi keşfeden sinema dünyasına uzanırken Bernardo Bertolucci, Aleksandr

Sokurov, Martin Scorsese, Lars Von Trier gibi usta yönetmenler ve oyuncularla söyleşilere de yer veriyor.

Dünya sinemasının önemli filmlerine yer verilirken bu filmlerin yönetmenlerinin hayatı da yakından inceleniyor. Sinema tarihini ele alış bakımından oldukça kapsayıcı olan bu belgeselde Nuri Bilge Ceylan'a ve *İklimler* filmine de geniş yer veriliyor. Sinema tarihini bir türlü kronolojik bir sıraya koyamayan, ve sinema tarihine hâkim olmak isteyen sinama severlere duyurulur.

The Pervert's Guide to Cinema (2006): Slavoj Žižek'in sinema tarihine damgasını vurmuş çeşitli filmleri yorumladığı oldukça kafa açıcı bir belgesel

Örneğin Žižek; Marx Biraderleri, id, ego ve superego temsilcileri sayıyor. *Psycho* (1960), filminde yer alan oteli de aynı şekilde ayırıyor.

Toronto gibi birçok önemli festivalde gösterilmiş bu belgeseliözellikle Žižek severler kaçırmasın.

Kapalı Gişe: Türkiye'de Tekelleşen Film Dağıtımı (2017): Son günlerde sık sık şahit olduğumuz "mısırmuhabbetinin" tam olarak ne olduğunu merak ediyorsanız sizi şöyle alalım.

Kapalı Gişe, Türkiye'de giderek adaletsiz ve tek tip vizyon oluşumunu gözler önüne seren 40 dakikalık bir Kaan Müjdecî belgeseli. Başlangıç seviyesinde olan bu belgeseli konuya ilgisi olan sinefillerlistelerine alabilir. Türkiye'deki dağıtım krizini animasyonlar ve Onur Ünlü gibi pek çok bağımsız yönetmenin de katkısı ile dardını anlatmaya çalışan bu belgesele özelleştirilmiş bir izleme deneyimi sunan ve izlenimlere içingöz atmakta oldukça fayda var.

SUÇLU YAZARLAR

Yazarların, hangi çağda yaşarlarsa yaşasınlar hep çok çalkantılı hayatları olmuştur. Kimileri savaflara girip çıkmıştır, kimileri dünyayı dolaşmıştır, kimileri edebiyatta görülmemiş başarılarla imza atmışlardır. Kimileri de tarihe yüzyılın suçluları olarak geçmişlerdir.

Bonnie ve Clyde

Bonnie ve Clyde 1930'larda Amerika'da, Büyük Depresyon sırasında çeşitli bankaları soyan, 13 cinayet işleyen, haklarında filmler yapıp romanlar yazılan efsanevi bir çift suçlu. Ancak yalnızca birer suçludan ibaret değiller. Aynı zamanda oldukça yetenekli şairler. Özellikle de Bonnie. Başa saracak olursak: Bonnie ve Clyde banka soymaya 1932'de başladılar ve banka üstüne banka soyup çeşitli cinayetler işlediler. Bu şekilde ülkeyi dolaştılar, FBI'nın en çok arananlar listesine girdiler, bir noktada bir çeteleri bile oldu. Birbirlerini delicesine seven suçlu çift 23 Mayıs 1934'te polislin onlara kurduğu bir tuzak sırasında kurşun yağmuruna tutuldular ve ateş altında birlikte can verdiler. Tıpkı Bonnie'nin şiirlerinde öngördüğü gibi...

Clyde'la tanıştıktan sonra şiir yazmaya başlayan Bonnie ya aşk şiirleri kaleme alıyordu ya da işledikleri suçları anlatıyordu ama aslında medyanın onları gösterdikleri kadar gaddar olmadıklarını dile getirmeye çalışıyordu. Örneğin dizelerinden biri, peşlerine düşmeyen kimseyi öldürmediklerini söylüyordu. Ama her şeyden çok hikâyelerinin hapse girmeleriyle değil de ateş altında, birlikte ölecek biteceğinden bahsediyordu.

Bonnie'den ilham alan Clyde da şiirler yazmaya başladı. Hatta ilginç bir şekilde onun şiirleri, Bonnie'ninkilere cevap vermekteydi. Ancak bu şiirlerde kendilerine aynı akıbeti uygun görmekteydi. Nitekim çiftin dedikleri gibi de oldu. Tek bir defterde topladıkları şiirleri haklı çıktı.

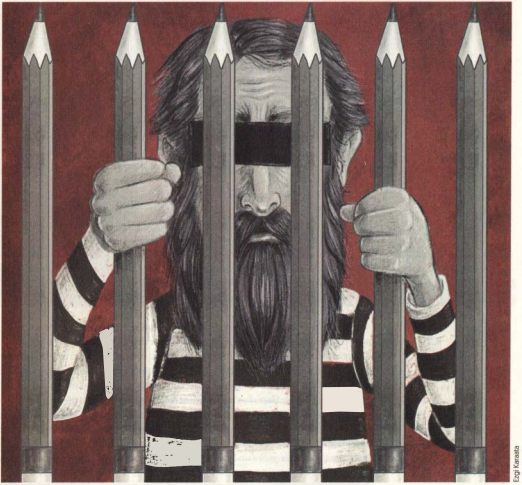
Bonnie ve Clyde'ın şiir defteri ölümlerini takiben Bonnie'nin kız kardeşi Nell'e miras kaldı. Ondan sonra da Nell'in oğluna verildi. Şimdi ise defterin açık arttırmaya çıkarılmasına karar verildi. Defterdeki şiirlerinin de her birinin 10.000\$'a satılması bekleniyor!

Silah Kaçakçısı Rimbaud

Arthur Rimbaud edebiyat tarihinin en önemli şairlerinden biri, hatta belki de en önemli şairi. 19. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Rimbaud daha 18 yaşına basmadan önce çeşitli lirik şaheserler ortaya koymuştu.

Genç, yetenekli şairin çalkantılı bir hayatı vardı. Kendine isim yaptığı yıllardaki sevgilisi Paul Verlaine'den ayrılışı Fransa'da olay yarattı. Zira ayrılırlarken Paul, Rimbaud'u bileğinden vurdu. Rimbaud neyse ki iyileşip *İkinci Cehennem*'i kaleme alabilirdi. Verlaine ise bir süre hapiste yattı.

Arthur Rimbaud 21 yaşındayken bir daha asla şiir yazmayacağına karar verdi. Bu kararının sebebini de hiçbir zaman açıklamadı. Çağının en iyi şairi birden yazmayı bırakıp elini çeşitli işlerde denemeye koyuldu. Avrupa'yı yürüyerek geçti ve gemiyle kendini Hollanda Doğu Hint Adaları'na attı. Bir süre paralı askerlik yaptı ama bu hayat tarzından çabucak sıkıldı ve kaçtı. Rimbaud birdenbire bir asker kaçığına dönüşmüştü. Yakalanıydyı idam edilebilirdi. Neyse ki Fransa'ya sağ salim dönmeyle bastırıldı. Fransa'da kitap yazarı olarak çalıştı. Son yıllarında ise yoksulluktan gitmeye karar verdi. Etiyopya'da işler karıştı. Ülke hem Mısır'ın genişleme politikaları

Enji Karada

hem de İngiliz, Fransız ve İtalyan sömürgecileri yüzünden tehdit altındaydı. Rimbaud bunu kendine bir fırsattı ve silah kaçakçılığına soyundu. Başlarda işleri yaver gitti. Etiyopya'nın en büyük krallığı olan Shoa Krallığı'nın liderine silah satması için her şey hazır. Derken iki partnerini birden kaybetti. Üstüne silahların alımında 11 aylık bir gecikme oldu. Neticede Rimbaud battı. Giriştiği işlerin çoğu gibi silah kaçakçılığının da sonunu getiremeyen Rimbaud, 1891'de, Marseille'de beş parasız öldü. Acaba şiir yazmaya devam etmiş olsaydı hayatı nasıl gelişirdi?

Oscar Wilde: Kendin Olma Suçu

Dorian Gray'in Portresi, *Mutlu Prens* gibi önemli klasikleri yazan Oscar Wilde'in eşcinsel olduğunu artık hepimiz biliyoruz. Lakin bu 19. yüzyılda yaşayan çoğu kişi-nin bildiği bir şey değildi. Zira eşcinsel olmak yasalara aykırıydı. Çeşitli ilişkileri olan Wilde bu sebepten dolayı aşk hayatını başkalarından gizlemek zorundaydı. Bu yüzden sevgilisinin başkalarıyla ilişkisi hakkında hiçbir bilgiyi ortaya koymazdı. Ona karşı bir iftira davası açtı.

*Hele bir saklaya görün,
en sıradan şey bile
enfes birhâl
alır.*

Oscar Wilde

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

Keşke açmasaydı. Dava istemediği kişilerin özel hayatını kurcalamaya başlamalarına sebep oldu. Wilde bir süre sonra davadan vazgeçti ama artık iş isten geçmişti. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra müstahcenlikle suçlandı ve tutuklandı. Wilde iki yıl ağır iş cezasına çarptırıldı. İlginç bir şekilde hapse geçirdiği bu iki yıl ona iyi geldi. Zira mahpus hayatında uğradığı ruhsal gelişimi anlattığı şaheseri *De Profundis*'i bu zaman zarfında kaleme aldı.

İsyancı Dostoyevski

Sovyetler Birliği'nin hiçbir eleştiriyeye gelemediği, her türlü eleştiriyeye çok sert tepki verdiği bilinen bir gerçek. Ama açıkçası Rus İmparatorluğu'nun, bu hususta Sovyetler Birliği'nden pek bir farkları yoktu. Rus İmparatorluğu bu konuda o kadar katıydı ki az daha klasik yazarların başlıcalarından biri kabul ettiğimiz Fyodor Dostoyevski'nin hayatına, *Suç ve Ceza* gibi önemli eserleri daha kaleme alamadan mâl oluyordu.

1821-1881 yılları arasında yaşayan Dostoyevski'nin başı aslında yazdığı spesifik bir eser yüzünden derde girmedi. Daha ziyade "hükümeti eleştiren denemeler okuyup yaymaktan" ötürü girdi. Tutuklanan yazar için hızla bir hüküm verildi: İdam mangasının önüne çıkartılacak ve hayatına son verilecekti.

Dostoyevski'nin elleri bağlandı, gözleri bağlandı, idam mangasının önüne getirildi, silahlar ona doğru doğrultu ve... Son dakika bir ulağın yanlarına yetişmesiyle Dostoyevski'nin hayatı kurtuldu. Rus Çarı son anda fikrini değiştirmiş. Dostoyevski idam edilmeyecekti. Bunun yerine 4 yıl boyunca Sibirya'daki bir çalışma kampında çalışacaktı.

Wilde gibi Dostoyevski de en önemli eserlerinden birini hapis hayatı yaşarken yazmaya başladı. Bu pek çok kişinin dünyanın ilk varoluşçu romanı kabul ettiği *Yeraltından Notlar*'dı. Dostoyevski'nin Sibirya'da geçirdiği dört yılın etkileri sırf bu kitapta hissedilmez. *Suç ve Ceza*'da da hissedilir. Kitabın sonunda bir çalışma kampında geçen sahneler bu durumun herhalde en büyük göstergesi.

Chester Himes: Hapishaneden Edebiyat Dergilerine

Chester Himes'in eserleri henüz Türkçeye çevrilmediğinden adını pek kimse bilmez. Ancak bu onun Amerikan edebiyatının en önemli yazarlarından biri olduğu gerçeğini değiştiriyor. Chester Himes'i listemizdeki pek çok yazardan farklı kılan yazarlığı sırasında veya sonrasında suça soyunmuş olması değil, suçluluktan yazarlığa geçiş yapmış olması.

Himes 1909'da iyi, orta sınıf, siyahi bir ailenin çocuğuydu. Fakat küçük kardeşinin bir kaza geçirip kör olmasıyla ailesi dağıldı. Himes üniversiteyi bırakıp çeşitli, pek de yasal olmayan işler yapmak zorunda kaldı. 19 yaşına bastığında sahtekarlıktan, silahlı soyguna ve Ulusal Güvenlik'ten silah çalmaya çalışmaya kadar her şeyi denemişti. Peki nasıl mı yakalandı? Üniversiteden eski bir arkadaşını bir geneleve götürdüğünde tutuklandı. Bu olay olmasaydı belki de hiçbir zaman yakalanmazdı.

1928'de hapse giren Himes burada çeşitli kısa hikâyeler yazmaya başladı. Birkaç küçük dergide eserleri basıldıktan sonra *Esquire* dergisinde şansını denemeye karar verdi. 1934'te "Tutuklu 59623" adıyla imzaladığı hikâyesi *Esquire*'de basıldı. Himes böylece eserleri dergiye kabul edilen ilk siyahi yazar oldu.

Himes aynı sene serbest bırakıldı. Normalde 20-25 sene hapis yatması gerekiyordu. Hapisten çıkınca ilk romanlarını kaleme almaya başladı. Başlarda Amerika'daki ırk ilişkileri, insan hakları protestoları gibi konular hakkında yazdı. Ancak zamanla *Red Harvest*, *Sam Spide* karakteri, *Death Wish* ve *The Good, the Bad and the Ugly* gibi yapıtlarıyla ünlü oldu. 1950'de *Pulitzer* ödülünü kazandı. 1951'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1952'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1953'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1954'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1955'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1956'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1957'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1958'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1959'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1960'ta *Nobel* ödülünü kazandı. 1961'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1962'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1963'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1964'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1965'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1966'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1967'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1968'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1969'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1970'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1971'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1972'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1973'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1974'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1975'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1976'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1977'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1978'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1979'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1980'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1981'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1982'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1983'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1984'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1985'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1986'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1987'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1988'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1989'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1990'ta *Nobel* ödülünü kazandı. 1991'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1992'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1993'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1994'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1995'te *Nobel* ödülünü kazandı. 1996'da *Nobel* ödülünü kazandı. 1997'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1998'de *Nobel* ödülünü kazandı. 1999'da *Nobel* ödülünü kazandı. 2000'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2001'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2002'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2003'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2004'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2005'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2006'da *Nobel* ödülünü kazandı. 2007'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2008'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2009'da *Nobel* ödülünü kazandı. 2010'ta *Nobel* ödülünü kazandı. 2011'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2012'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2013'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2014'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2015'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2016'da *Nobel* ödülünü kazandı. 2017'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2018'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2019'da *Nobel* ödülünü kazandı. 2020'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2021'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2022'de *Nobel* ödülünü kazandı. 2023'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2024'te *Nobel* ödülünü kazandı. 2025'te *Nobel* ödülünü kazandı.

Deniz Barut

KENDİ GÖKYÜZÜM

Yeni bir günün ilk saatleri. Günün ne getireceğini bilmeden başlıyor zaman koşmaya. Ezberler, alışkanlıklar ardı sıra. İlk iş, gökyüzüne bakmak lazım aslında. Belki güneş aydınlatır içini, belki bir fikir düşürür aklına. Sis olur belki, yüzüne vurur. Kararlar aldırır karanlığında. Kendi zihnin diken olur bazen sana, duvar olur, kalbingömülür zihninin içine.

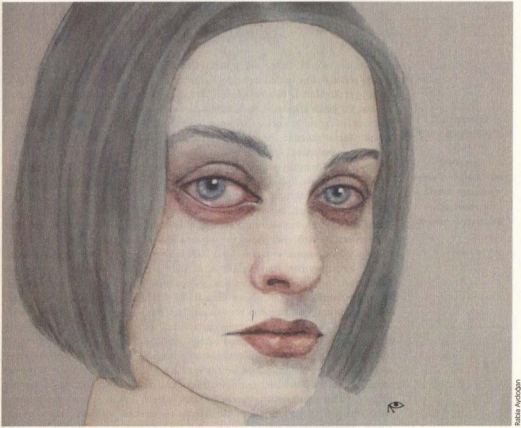
Kendi gökyüzü olmalı insanın zihninde. Bazen pırıl pırıl güneşli, bazen sisli, bazen hep gece. Kimse-nin lekelemesine izin vermediğin, her ayrıntısını sevdiğin bir gökyüzü. Hepbeklenenin aksiniyaşadığın bir gökyüzü. Çalıntı fikirlerden, çalıntı duygulardan uzak. Her zerresi sana ait. Hiçbir şey kendi zihninden daha fazla sarsamaz seni. Kendi gökyüzüne sahip çıkmalı, kendi rüzgârına, kendi yağmuruna..

Kendi bahçesi olmalı insanın zihninde. Dallarındaki dikenlerin farkına varıp, barışıp, çiçekler açtırmalı. Çiçekler iyi gelmiyorsa kalsın dikenler. İnadına ruhuna dolansın. Ne iyi geliyorsa öyle olsun. Kendi dalına düşman olamaz ki insan. Dikenlerinden çıkar belki hayatın sihri. "İyi ki"lerin olur kusurların belki yolun sonu. Kendi bahçesine sahip çıkmalı, kendi ormanın olur. Kendi bahçesine sahip çıkmalı

insan, toprağına, gülüne, dikenine. Öyle bir yarat ki zihnindeki seni, bulutların, dağların, dalların şahidi olsun tüm savunduklarının. Şahidi olsun düşündüğünün, var olduğunun, nefes aldığının. Gerektiğinde tek başına bir ordu olduğunun. Başkalarına anlattıkların ve onların dinlemedikleri birikiyor ya içinde, sana kalıyor ya anlattıkların, sana kalıyor ya boğazındaki düğümler... Elleme, bozma kalsınlar. Biriktirdiklerin yeniden inşa ediyor seni.

Ruhu yormayan güzelliklere aç insan. Uğraşmadan gelen, didinmeden, savaşmadan, kazımadan tırnaklarıyla, kendiliğinden gelen ve yerini alan güzelliklere. Gelse, konsa mı zihnimizdeki kırlara güzellikler, kendiliğinden, uğraşmadan, çabalamadan. Girse mi gökyüzümüze koşulsuz sevenlerin nefesleri? Gelip yerleşseler mi bahçemize, karşılıksız verenler sevgilerini. Ne dersin? Bu sefer de çok mu kolay olur mutluluğulaşmak?

Son söz, kabul ettim mutluluğun hiçbir şey beklememek olduğunu ve hayatın planlarla arasının bozuk olduğunu. Zihnim ve kalbim satılık değil, kim-
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rante.org> Olanı ve geleni kabul ediyorum.

Rabia Aydoğan

Birisinin, onun ne kadar zor bir savaşta olduğunu bilmesini ister. Gece uyurken onun hüznünü tanıyor ve hissediyor olacağımı bilmesi, yanımda yatmasından daha sıcak, daha iyileştirici ve daha bağlayıcı olacak. Çünkü bir insanın kalbinde yatmak, yanında yatmaktan daha fazla kalabalıklaştırır bizi.

Anlattı, anlattı. Araya giren suskunluklar artmaya başladığında artçı depremlerin de sona erdiğini anlıyorum. Dibini yokluyor o kadar; pek bir şey kalmamış sanırım. Şimdi uzunca burnunu çekip iki işaret parmağıyla gözlerinin altını silecek. Sonra camdan dışarı bakıp bir önceki şarkıyı söyleyen kadının sesinin ne kadar güzel olduğundan bahsedecek. Bir kapanış öyküsü başlayacak o an. Tüm tavırları bana bitmekte olan bir savaşta tek tük patlamaları ve şiddeti azalarak sonlanan bir operayı anımsatacak.

Battaniyeyi katlayıp çantasını alacak ve dünyanın en içten gülümsemesini gösterecek bana. Anlayacağım yanaklarının iyi günlerindeki yumuşaklığına ulaştığını. Ne de güzel bakacağız birbirimize. O an elemin, korkunun hatta mutluluğun bile olmadığı bir mertebede seveceğiz birbirimizin varlığını. Bir kapının kapanış sesi girecek aramıza. Oysa ben odamda onu, o da yolda giderken beni hissedecek. Ben onun oturduğu koltuğa, o da gördüğü itfakçıyı gölgesini sevecek. Bir an bedentleştirdiği tükümünü kaybedecek ve böyle zannediyorum ki, bu gece kabus görmeyecek.

*Araya giren
suskunluklar
artmaya başladığında
artçı depremlerin de
sona erdiğini
anlıyorum.*

KAMURAN

Işıklar söndü. Sahne sırası hâlâ bendeydi muhtemelen, yere yığılmak için gücüm yoktu, öylece ışıkları da bekleyebilirdim. Ben, İsmail Bozüyük, kimsenin görmediği gecekondunda üç sene önce bu işe kabul edildim. Kader diye biriydi beni bu işe iten. En yakın arkadaşım Raskolnikov da önermişti bana bu işi. "Bu işte hiç para yok, tam sana göre," bile demişti. Sahne ışıklarını benden başkası göremez, zaten beni yıllardır kimse göremez. Ben, İsmail Bozüyük, üç senedir Yeşilova'nın adını bilmediğim bir mahallesinde, gecekonduyun içinde hayatın bana verdiği rolü oynamakla uğraşıyorum. Görünmeyen sahne ışıklarını çok seviyorum. Beni sık sık aydınlatıyorlar gün doğumunda. Bu iş için biçilmiş kaftanım. Bana sorarsanız konuk oyuncuyum fakat Raskobaşrol olduğum konusunda ısrarcı.

Burası Yeşilova, benim gecekondu. Burada ışıklar üç ayda bir gider. Gittiğinde hep sözümü karıştırırım. Karanlıktan korkmaktan bahsetmiyorum, koca bir adamım ben. Bir suflöre ihtiyacım var yalnızca. Rasko bu konuda iyi değil. Her karanlık çıktığında, yağmurların ritmi biraz daha belirginleştğinde karanlığı benden saklayacak bir suflör. Ben, İsmail Bozüyük, üç yıldır susmakla meşgulüm. Utanmaktan bahsetmiyorum, koca bir adamım ben. Sadece, yani belki de, kaderin bana verdiği rol bu. İyimserlikten de bahsetmiyorum Rasko. Işıkların geri gelmesine yarım saat kaldı. Bu görüldüğü kadar kısa bir süre değildir. Ben de buraya yerleştiğimde yarım kalmıştım, hâlâ bitmedim. En son ışıklar söndüğünde yere yığılarak kurtulmuştum karanlıktan. Her kaçış yolum çıkmaz sokağa çıkmasa tekrarlayabilirdim bunu.

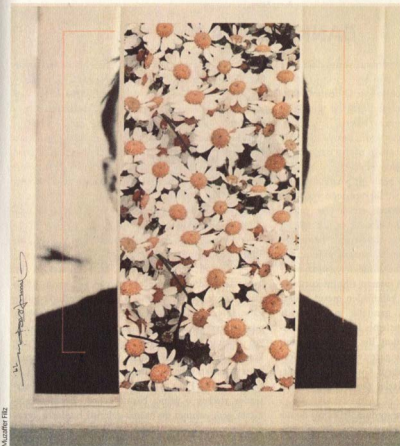
Yağmurları ve ıslanmayı, çok ıslanmayı severim. Fakat üç senedir dile getirmem bunu. Ben, İsmail Bozüyük, en son sevdiğim şeylerden söz ettiğimde sessizliğe mahkûm edildim, kendi isteğimle elbet. Bakmayın insanların beni üç senedir görmediğine. Ben her sabah onların üzerine yağarın yağmur diye. Çiçekleri koklar, havayı solur, birkaç fırtınaya sebep olur, birçoklarını zor duruma sokar, bundan keyif alırım. Kötülük etmekten bahsetmiyorum elbet, iyi bir adamım ben. Sadece, görünmemeyi ben seçtim. Seçimlerim arasında sevmemek yoktu. Fakat, Rasko, seyirci bunu ister. Beniizleyenbircöz henüzolmasa da, ben siz insanlar içinayşıyorum. Siz insanlar için rolüme girer, siz insanlar için yeryüzünü ıslatırım. Her sabah sizler için, sizlerden önce fırınlardan ekmek çalar, her gün sizler için yalanlar söylerim. Her gün sizler için küfürler ederim sokalarınızdaki dilencilere. Sizler zahmet etmeyin diye başkalarına fena gözle bakar, sevgililerinizi sizler için terk ederim. Ben, İsmail Bozüyük. İlinizdeki iyiliği göremem üç senedir fakat ekmeğinizi de az yemedim elbet. Kötülüklerinizi yüzünüze vuracak kadarda cesaret toplayamadım burada üç senedir fakat her sabah sokaktaki çocukları ekmek almak için kullanıp onları bir teşekkürden esirgeyen köşedeki Ahmet Amca'nın kalbinin katlığından söz etmeden geçecek kadar da sessizleşmedim ben henüz

Ben, İsmail Bozüyük, sizlerin içinde, sizlerden en uzak yerde rolümü oynamakla meşgulüm yıllardır. İşimin başındayım. Kör olmaya ihtiyacım var yalnızca. Burada kaderin verdiği rolleri mi oynuyorum, sizlerden mi kaçıyorum veya bu dünyayı terk etmek için gün mü sayıyorum bilmem ama anlaşılmaktan vazgeçeli üç sene oldu. Yaşım genç fakat üç ayda bir ölüyorum bu gecekondu. Işıklar gelmek üzere.

Kamuran, sadece, yalnızlık canımı sıkıyor. İnsanların oyunlarını cam kenarından bile

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

Burada
kaderin verdiği
rolleri mi oynuyorum,
sizlerden mi
kaçıyorum yoksa
bu dünyayı
terk etmek için
gün mü sayıyorum
bilmem ama
anlaşılmaktan vazgeçeli
üç sene oldu.

Siz insanlar.
Sizlere kızgın değilim
elbet.
Bilirsiniz,
sakin biriyimdir ben
Komik olmaktan
vazgeçmemenizi
dilerim hepinizden.

izlemek böylesine keyif veriyorsa, üç yıl önce onları onların yanından izlemek ne keyifliydi kim bilir...

Terk edilmemek için kaçtım sizlerden. Gece konduma sığındım. Sağolsun Rasko hep eşlik etti bana. Siz insanlar. Sizlere kızgın değilim elbet. Bilirsiniz, sakın biriyimdir ben. Komik olmaktan vazgeçmemenizi dilerim hepinizden. Sizlere her ne kadar alaycı yaklaşısam da Kamuran'ı görürseniz üçgen parkta ona benden selam söyleyin. Beni hâlâ orada bekliyor olma ihtimalinden bahsetmiyorum Rasko, sadece, iyi olup olmadığını merak eder belki. Hayır bu işe girmemin sebebi Kamuran değil elbet, fakat kalbimi üçgen parkta onun yanında unutmaktan muzdaribim. Siz insanlar. Kamuran'ı görürseniz onu beklediğimi söylemeyin. Onu beklemiyorum elbet fakat canı çay çekerse bana uğrasın. Papatya tacı üç senedir elimde. Elleri üşürse haberrim olsun. Gözyaşı damlamasın. Hayır, Kamuran değil bunca hüznümün sebebi fakat geleceğimi yazamıyorum bir süredir, bilsin. Onu sevdiğimi bilmesin. Ama bir gün hâlimi sormak isterse, bıraktığı gibi olduğumu söyleyebilirsiniz insanlardan kaçıyorum hâlâ. Ben, İsmail Bozuyuk. Işıklar nihayet geldi, Kamuran'ın hayali hâlâ gece kondumda. Hiçbir şey veremiyordum bana bu yüzden fakat tahşanmamın. Rollimin son perdesindeyim.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

BANKIN BAHARI

"Kalkacak mısın?" diye sordum, yanımdaki genç adama.

Oysa bir yabancıydı benim için. O beni hiç tanı-mıyordu, bense onu epey önceden pek iyi tanıdığım, sonradan unuttuğum bir genç adama benzetiyordum. İri elmacık kemikli, gür kaşlı, pembe yanaklı, hızlı soluklu bir genç. Ben bankta otururken yanıma oturuvermişti. Herhâlde başka bank boş değildi ki benim gibi çürük, lekeli, iri benli bir yüzlü ihtiyarın yanına tiksinden yanaşmıştı. İlk oturduğu vakit gök maviydi, güneş sarı; yaz meltemi etrafa taze yabamersini kokuları dağıtıyordu; bülbüller ve saksıganlar bir bu bir öte yandan bakıyor, ciğerlerimiz pembeyaz temizliği ve ferahlığı soluyordu. İnsanın aklına kötü şeylerin uğramayacağı bir mevsimdi o yanıma oturduğunda. Böyle mevsimlerde insanın zihnini kuruntular kurcalamazdı. İkimiz de hâlimizden mesut bankta oturuyorduk. Aramızda bir gazetelik mesafe vardı. Üzerinde kırmızı çiçekler pörtlemiş, kısa bir ağacı izliyorduk; ben de ona bakıyordum. Bir aralık kıpırdanır gibi oldu, aramıza bıraktığı gazetesini toparlanıyormuş gibi sırt çantasına sıkıştırdı. Gidecek zannetmiş-tim. Gidenler hep böyle giderler zaten; hiç gelmemiş gibi.

"Gidiyor musun?" diye sordum. İrileşmiş donuk gözleriyle yüzüme baktı, biraz sustu. Biraz daha bilinç ve anne sözü dinlemiş bir genç olsa bankta kendisine yerli yersiz soru yönelten bunak ve ölüm döşegindeki tahtaları eksik çirkin bir ihtiyarın yönelttiği soruya cevap vermemesinin daha iyi bir seçenek olduğunu pek tabii bilmesi gerekirdi. Ancak değildi, biliyordum. Benim hatırladığım o genç adam gibi o da cevap verecekti.

"Ne yapacaksın?"

"Hiç. Sordum."

"Seni ilgilendirmez gidip gitmeyeceğim."

"Gitmeyeceksin yani?"

"Şimdi değil. Ama illaki kalkacağım bu banktan. Şimdi ya da sonra, ne fark edecek senin için?"

Haklıydı. Ben bir yabancı, ne hakla kalmamı isteyecektim? Hiçbir dostum yoktu, yalnızdım şu harika mevsimde; fakat bu yeterli bir sebep miydi böylesine gergin ve anlaşılmaz bir sohbet açmak için? Kalkıp ben gideyim, şu ağaçların olduğu koca baharı

taşlı yollarda bebek arabalarını süren anneleri takip ederek hiç bilmediğim bir mahalleye varsaydım; güneşin ateşe verdiği bir kayanın sırtına kedilerle beraber uzansaydım, fena mı olurdu? Ne yapacaktım önceden birilerine benzettiğim yabancı bir gencin yanında. Tanıdıklardan ne hayır ne şefkat görerek yaşanmış ruhum bir tanıdığa benzer yabancının yanında nasıl olur da huzur bulacaktı? Üstelik o gençti, ben insandım. Aynı lisanı konuşmaz, aynı görmez, aynı işitmez-dik.

"Sıcacık bank. Ağaçları görüyor. Göğün altında. Ne lüzumu var kalkmanın?"

"Bank rahat, rahat olmasına. Ama babalık, bir ömür burada oturacak değilim ya"

Canımı verirdim, yeter ki kalkmasıydı. Bu bankı terk edip gidebileceği milyon yer vardı. Yolda güzel ancak adı bir kadınla karşılaşır, peşinde bitkin kalır, soluğu daralır, hastaneye düşerdi; gittiği sokaktaki seriserilerle dövüşür, birinin sol yanağını bıçaklayıp ötekini baş parmağını keser hapishaneye atılır; kumara heves eder, ilkinde tüm ceplerini boşaltır, yağmur yağarken sokağa atılır. Allah korusun, belki de yalnız kalırdı. Hava güzelken, kadınlar güzelken, ser-seriler yokken o yalnız başına kalırdı. Eskiden tanıdığım genç adamın da başına gelmişti bunların hepsi; oradan tecrübeliyim, yoksak gençlerin işlerine aklım erdiğinden değil. Acıyordum ona.

"Balzac, 'Gece kadınıdır' der," dedim.

"Yanılıyor," dedi. "Yaz kadınıdır."

"Var mı sevdiğinkadın, buralarda?"

Kuşların şakımalarını dinledi. Önümüzden kara bir köpek ağır ağır yürüyüp geçti.

"Var. Ama sevmiyor beni," dedi.

Yalnız kadınlar değil, kimse sevmiyor seni, demek istedim. İnsanların yürekleri yalnızca kendileri için atar, dememek için kendimi tuttum da tuttum. Güzel havalarda kötü konuşulmaz, âdetendir. Ben de yalan söyledim.

"Belki sever bir gün."

Bu sözüm yetmedi acısını dindirmeye. Keşke dilim tutulsaydı da kadından laf etmez olsaydım; ne dediysem diyeyim bir türlü mümkün olmadı acısını teselli etmek. Anlattı da anlattı: o lepiska saçlı, çilli, tınlı, minik bükümlü, güzel ve zeki, çabuk ve içimli ince

Duygu Topcu

dudaklarının ilk hangi tarafa doğru kıvrıldığını; öfkelenince kaşlarının aşağı mı yoksa yukarı mı doğru şekil aldığını, pazardan dönerken karpuzu sağ kolunun altına mı sol kolunun altına mı sıkıştırdığını. Anlattı da anlattı, o anlattıkça ben de kızı uzun zamandır tanıyormuş gibi oldum; o şeytan lepiska saçlı tatlı kız! O lepiska saçlı güzel iblis!

Rüzgâr çıkana, gök griye çalana dek gönlünü umutsuzca kapırdığı kızıdan bahsetti durdu. Bir mevsim boş yere geçti gitti. Köpekler, kediler geçmez oldu önlümüzden. Ağaçların yaprakları hışırdadı, inceden inceye gökten yere dökülen bir fırtına toz toprağı kaldırıp burunlarımızı kaşındırdı. O fark etmedi, konuştu devam etmeye. Oysa benim ona anlatacak başka şeylerim vardı: Bosna'ya gitmesini söyleyecektim. Oranın adı bilinmeyen mahallerinden birinin göbeğinde asırlık mermer bir çeşme vardı, suyu ev gibi kokardı; o çeşmenin hemen yanında içine birkaç masa atılmış çimenleri cosmuş kahve kokulu bir bahçe vardı. Aybala adında dul bir ihtiyar teyzenindi hepsi. Ona konuk ol, diyecektim. Oraya oturdu mu, Aybala hemen bir fincan kahve getirmeye koşardı; genç kızlar gibi gülünser, dibinde hilal resminin saklandığı fincanı masaya koymadan önce bir örtü sererdi. Mas-mavi keleklerin işlendiği büyüleyici bir örtüdür bu. Bir hata edip zamanında Aybala'ya bu mavi kelekleri nerede görebileceğimi sormuştum. Mezarlıkların üzerinde, demirdi. İnsan kokusunu çok sepevdi mezarları üzerlerine toplanmış mavi kelekler. Falanca genç

adamdan bunu sormamasını rica edecektim; ölümü bilmesindi. Benim gibi hüznüle terk etmesindi şehri. Güzel yürekli, güneş yüzlü Aybala'yı bilsindi sadece...

"Sana iyi günler. Kalkıyorum ben," dedi.

Ağzımı açmama izin bile vermemişti. Şimdiyse söyleyeceklerimin en tatlı yerinde kalkıp gitmek istiyordu. Bir daha hiç görmeyecektim onu.

"Benim de kalkmama yardım ediver," dedim. Elimi uzattım, titremeden durmuyordu dizlerim.

"Sen kalkma, otur. Yaşlı başlı adamsın, lazım değil sana bir yerlere gitmek," dedi. Elimi geri çektim.

Koyu griksi yapışkan bir sis aramıza girmişti; onun dağınık saçlarını, özenle yaratılmış gibi duran biçimli yüzünü zor seçiyordum. Gitgide daha çok benzetiyordum onu su bir zamanlar tanıdığım genç adama. Epey severdim ben o genç adamı; canım gibi çigerim gibi. Yalnız felaket üzmüştüm onu, o da çekip gitmişti

"Görüşürüz," dedi kibarlıktan.

Damarlı incecik parmaklarıma, sarılaşmış kırık tırnaklarıma baktım. Karşılaşmayacaktık bir daha.

"Elveda," dedim.

Arkasını dötüp gitti. O gidince bahar bitti. Sohbet bitti. Soğumuştum bank, kalkmaya yetmedi gücüm. Saatlerce bekledim, belki başka birileri yanıma oturur diye. Gelen giden olmadı. Hava soğudu. Hava daha da soğudu. Altımdaki bank çıtırdadı. Akşama doğru birkaç mavi kelek uçtu omzuma, başıma, dizlerime konular.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranterey.org>

ÇÜRÜK CEVİZ

I.

Duymadığın yerdeyim,
Dillerim lâl, kalemim çürük ceviz
Yazmaktan aciz iki kelam,
Üzerime yıkılmış bir hayal
Bir yuva bir ev bir hayat var.
Ben bir sarhoş yaprak, divane rüzgâr
Savrulup dururken kimsesiz
Sana hergün mektuplar yolluyorum, sessiz sessiz.
Çınar yaprakları topluyorum her gün sokaklarından
Toprağına yağmur yağıyor, ben ıslanıyorum...
Özlemekten dişimi sıkığım geceler var
Geçerdiye,geçsin diye beklediğim geceler...
Özlemekten bir çare düştüğüm gecelervar

II.

Bazen,
Bir ışık doluyor odaya
Eski zamanlardan kalma bir koku sarıyor dört yanı
Birkül tablasında senin izmaritin tütüyor sanki
Usul, yarım, sarı...
Demek ki i diyorum böyle deliriyor insan
Demek ki böyle hayatta kalıyor
Demekki böyle alışıyor yalnızlığa...

III.

Yalnızlık,
Yaşımın yarısı, yaşamımın aynası
Yalın ayak büyüyen bir çocuk
Koşturuyor sokaklarımda
Ben artan puzzle parçası gibi...
Bir yerlere inatla uymaya çalışırken
Sana hergün mektuplar yolluyorum dilsiz dudaksız...
Saçlarından çınar yaprakları topluyorum hergün
Kavuşursak bir gün diye
Güzel sözler koyuyorum ceplerime bir de...
Şimdi sen de gittiğin yerde beni bekle.
Saçlarından çınar yaprakları düşüyor, görmüyorsun
Hava soğuk belki üşüyorsun,
Toprağına yağmur yağsa ben ıslanıyorum...
Reva mı?

İSTİKLAL

Milli
Mücadelenin
100. Yılı
Sergisi

26.03
29.12
2019

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ölüm sadece başka bir yoldur,
hepimizin aşması gereken.

Gandalf

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://arantey.org>

**EN MAHİR
ÖRÜMCEK BİLE
ZAYIF BİR
İP BIRAKIR
GANDALF**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>